

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SERAMİK ANASANAT DALI
SANATTA YETERLİK TEZİ

FIRIN HEYKELLER VE BİR FIRIN HEYKEL UYGULAMASI

Hazırlayan
Ali Temel KÖSELER

Danışman
Prof. Sevim ÇİZER

İZMİR - 2010

YEMİN METNİ

Sanatta Yeterlik Tezi olarak sunduğum “ Fırın Heykeller Ve Bir Fırın Heykel Uygulaması ” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gűsterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

06 /07/2010

Adı SOYADI

Ali Temel KÖSELER

İmza

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü' nün/...../..... tarih vesayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisanüstü Öğretim Yönetmeliği'ninmaddesine göre Seramik Anasanat Dalı Sanatta Yeterlik öğrencisi Ali Temel KÖSELER' in “ Fırın Heykeller Ve Bir Fırın Heykel Uygulaması ” konulu tezi/projesi incelenmiş ve aday/...../..... tarihinde, saat’ da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini/projesini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anasanat dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin/projeninolduğuna oy.....ile karar verildi.

BAŞKAN

ÜYE

ÜYE

ÜYE

ÜYE

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

TEZ/PROJE VERİ FORMU

Tez/Proje No: Konu Kodu: Üniv. Kodu:
 Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

**Tez/Proje Yazarının
Soyadı: KÖSELER**

Adı: ALİ TEMEL

Tezin/Projenin Türkçe Adı: " Fırın Heykeller Ve Bir Fırın Heykel Uygulaması "

Tezin/Projenin Yabancı Dildeki Adı: "Kiln Sculptures And A Practice of Kiln Sculpture"

**Tezin/Projenin Yapıldığı
Üniversitesi: D.E.Ü.**

Enstitü: G.S.E.

Yıl: 2010

Diğer Kuruluşlar :

Tezin/Projenin Türü:

Yüksek Lisans:

Dili: Türkçe

Doktora:

Sayfa Sayısı: 103

Tıpta Uzmanlık:

Referans Sayısı: 17

Sanatta Yeterlilik:

Tez/Proje Danışmanlarının

Ünvanı: Prof.

Adı: Sevim

Soyadı: ÇİZER

Türkçe Anahtar Kelimeler:

- 1- Seramik
- 2- Heykel
- 3- Fırın
- 4- Pişirim
- 5- Gösteri

İngilizce Anahtar Kelimeler:

- 1- Ceramic
- 2- Sculpture
- 3- Kiln
- 4- Firing
- 5- Performance

Tarih:
İmza:

Tezimin Erişim Sayfasında Yayınlanmasını İstiyorum Evet Hayır

ÖZET

Fırın heykel, son yirmi yıldır, seramik sanatçılarının üzerinde düşünüp, çalıştığı bir kavram olmuştur. Büyük boyutlu olan ve dış mekanlarda gerçekleştirilen fırın heykeller, olduğu yerde pişirilen ve kendinin fırını olan seramik heykellerdir. Fırın heykel kavramı, yalnızca bir seramik heykel yapmayı değil pişirim aşamasının, izleyicilerle paylaşıldığı bir eylemi de kapsamaktadır. Seramik sanatçılarının büyük boyutlu seramik heykel yapma isteğinden, genelde sanatçının yalnız yaşadığı sanat nesnesinin üretim aşamalarını izleyicilerle paylaşma isteğine kadar birbirinden farklı bir çok amaç, fırın heykel araştırmalarında yönlendirici olmuştur. Fırın heykel yapmak üzere yapılan araştırmalarda, binlerce yıllık seramik geleneğinin içinde yer alan, şekillendirme, pişirme yöntemleri ve genel seramik bilgisi rehber olmuştur.

Fırın heykeli, yapım yönteminden üzerine yüklenen anlamlara kadar daha iyi tanımak için, fırın heykel yapan sanatçıları ve onların düşüncelerini öğrenmek ve anlamak bu çalışmanın yöntemini oluşturur. Fırın heykellerini dünyanın pek çok yerinde gerçekleştiren Frederick Olsen, Nina Hole, Tom Barnett ve Jorgen Hansen gibi sanatçılar çağdaş sanat anlayışına olmanın yanında, derin bir geleneksel seramik bilgisine sahip ve seramik üzerine uzmanlaşmışlardır.

Fırın heykel kavramı ortak bir çalışmayı gerektiren, sadece sonuca değil sürece de sanat açısından yaklaşımı öneren bir nitelik taşır

ABSTRACT

Since last twenty years, kiln sculpture have become a concept which have been thinking on by ceramic artists. Kiln Sculptures are large scale and outdoor ceramics. These ceramic sculptures are fired in site and also they are their own kiln. The concept of Kiln Sculpture contains not only event of making ceramics sculpture but also their firing process of which sharing with observers. They have some aims that motivate them to make sculpture kilns. For example demanding of making large scale ceramic sculptures and getting rid of the feeling to be solitude in their studio when they are working. For thousand years of traditional ceramic knowlegde as basic technicals of giving shape and firing have guided for researches of making kiln sculpture .

The method of the study to understand kiln sculpture from building tecnichs to implications is to pay attention and distinguish to ceramics artists who make kiln sculptures. Frederick Olsen, Nina Hole, Tom Barnett and Jorgen Hansen who make their own kiln sculptures all over the world. They have wide contemporary sense of art besides deep traditional ceramics knowledge and they are specialist on ceramics.

Concepts of kiln sculptures have a qualification which requires a collective study and also it attracts attention not only their results but also their process for the purposes of art.

ÖNSÖZ

Sanat özünde öznel bir uğraştır. Buna karşın seramik genelde daha kolektif çalışma ve paylaşım isteyen bir alandır. Seramik sanatçıları kendi iç dünyalarını dışa vuran eserler yapmanın dışında, ortak bir düşünce ve bilgi üretmek üzere diğer seramikçiler hatta başka disiplinlerden sanatçılarla birlikte olmuşlardır. Üzerinde dönemin yaşam biçimini, inançlarını gösteren betimlemeler taşıyan Antik Yunan Kaplarını, Yunan çömlekçiler ve Yunan rassamlar beraber üretmişlerdir. Uzakdoğuda, doldurulup yakılması ve soğuyup boşaltılması günler süren tünel fırınlarda çalışmak üzere, bir çok seramikçi ve onların aileleri bir araya gelmektedir. Fırın heykeller de seramikteki bu birlikte çalışma geleneğinin günümüzde ki yansımasıdır.

Fırın heykellerin incelendiği bu tez çalışmasında, iki fırın heykel uygulaması yapılmıştır. Özellikle uygulamalarda, seramik geleneğine ve fırın heykellerin ruhuna uygun olarak seramik bölümü öğrencileriyle beraber çalışılmıştır.

Desteklerinden dolayı, danışmanım Prof. Sevim Çizer'e, bütün bölüm hocalarıma, yardımlarından dolayı, arkadaşım Dicle Öney' e, çalışma arkadaşlarım Pınar Çalışkan Güneş ve Efe Türkel' e, bu projenin görüntülenmesindeki katkısından dolayı Didem Akdemir' e, yardımlarından dolayı ve bu projede benimle çalışan Belgin Akbaba,ve Pınar Güzelgün adında bütün yüksek lisans öğrencisi arkadaşlarıma, Çağdaş Kubilay ve Miray Hepgüler adında bütün lisans öğrencisi arkadaşlarıma, bu tez çalışmam süresince gösterdiği sabır ve destekten dolayı eşim Aydan Köşeler' e çok teşekkür ederim.

Ali Temel Köşeler

İÇİNDEKİLER

FIRIN HEYKELLER VE BİR FIRIN HEYKEL UYGULAMASI

	<u>Sayfa</u>
YEMİN METNİ	ii
TUTANAK.....	iii
YÖK DOKÜMANTASYON MERKEZİ TEZVERİ FORMU	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

1.BÖLÜM

FIRIN HEYKEL

1.1. Fırın Heykellerin Özellikleri	05
1.2. Fırın Heykellerin Sanat Yaklaşımları Arasındaki Yeri	07

2.BÖLÜM

FIRIN HEYKELLERİ İLE BİLİNER SANATÇILAR VE UYGULAMALARI

2.1. Nina Hole.....	12
2.1.1. Fırın Heykel Anıtsal H.....	15
2.1.2. Nina Hole' ün Gerçekleştirdiği Fırın Heykel Örnekleri	20
2.2. Frederick Olsen	24
2.2.1. Fırın Heykel, Transformer Kiln.....	26
2.2.2. İtalya Nove'de Fırın Heykel	29
2.2.3. Frederic Olsen' nın Gerçekleştirdiği Fırın Heykel Örnekleri.....	32
2.3. Tom Barnet.....	34

2.3.1. Fırın Heykel, Schooner Kiln	37
2.3.2. Fırın Heykel, Urban Jungle	41
2.3.3. Tom Barnett' in Gerçekleştirdiği Fırın Heykel Örnekleri	44
2.4. Jorgen Hansen	47
2.4.1. Fırın Heykel, Bread	47
2.4.2. Fırın Heykel After The Cowboys	50
2.4.3. Jorgen Hansen' in Gerçekleştirdiği Fırın Heykel Örnekleri	52

3.BÖLÜM

FIRIN HEYKEL UYGULAMALARI

3.1.Fırın Heykel, Taslar.....	55
3.1.1. Fırın Heykel Taslar' ın Yapım Aşamaları	56
3.1.1.1. Tasarım ve Fırın Heykeli Oluşturan Birimlerin Kalıplarının Hazırlanması	56
3.1.1.2. Seramik Çamurunun Hazırlanması	59
3.1.1.3. Fırın Heykeli Oluşturacak Birimlerin ve İçinde Pişirilecek Heykelin Hazırlanması	59
3.1.1.4. Fırın Heykel Taslar' ın Kurulması	62
3.1.1.4.1. Birinci Gün	62
3.1.1.4.2. İkinci Gün	63
3.1.2. Fırın Heykel Taslar' ın Pişirilmesi	69
3.2. Fırın Heykel, 554	80
3.2.1. Eskizler ve Ön Çalışmalar	81
3.2.2. Fırın Heykel 554' ün Şekillendirilmesi	84
3.2.2.1. Birinci Gün	84
3.2.2.2. İkinci Gün	85
3.2.2.3. Üçüncü Gün	85
3.2.3. Fırın Heykel 554' ün Pişirilmesi.....	86
SONUÇ	100
KAYNAKÇA	102

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1 Fırın heykel taslar eskiz 1	56
Şekil 2 Fırın heykel taslar eskiz 2	57
Şekil 3 Fırın heykel taslar eskiz 3	58
Şekil 4 Fırın heykelin içinde pişirilecek heykelin eskizi	61
Şekil 5 Fırın Heykel 554 eskiz 1	81
Şekil 6 Fırın Heykel 554 eskiz 2	82
Şekil 7 Fırın Heykel 554 eskiz 3	83

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Sayfa

Fotoğraf 1 Nina Hole' in Bulduğu u şeklindeki birimler	15
Fotoğraf 2 Fırın Heykel Anıtsal H nin yapım aşamaları	17
Fotoğraf 3 Fırın Heykel Anıtsal H nin yapım aşamaları	17
Fotoğraf 4 Fırın Heykel Anıtsal H nin yapım aşamaları	17
Fotoğraf 5 Fırın Heykel Anıtsal H nin yapım aşamaları	17
Fotoğraf 6 Fırın Heykel Anıtsal H nin yapım aşamaları	17
Fotoğraf 7 Fırın Heykel Anıtsal H nin yapım aşamaları	17
Fotoğraf 8 Fırın Heykel Anıtsal H nin yapım aşamaları	18
Fotoğraf 9 Fırın Heykel Anıtsal H nin yapım aşamaları	18
Fotoğraf 10 Fırın Heykel Anıtsal H nin yapım aşamaları	18
Fotoğraf 11 Fırın Heykel Anıtsal H nin pişirim aşamaları	18
Fotoğraf 12 Fırın Heykel Anıtsal H nin pişirim aşamaları	19
Fotoğraf 13 Fırın Heykel Anıtsal H nin pişirim aşamaları	19
Fotoğraf 14 Fırın Heykel Anıtsal H nin pişirim aşamaları	19
Fotoğraf 15 Fırın Heykel Anıtsal H nin pişirim sonrası	19
Fotoğraf 16 Fırın Heykel Charlottenhus, Copenhagen, Danimarka	20
Fotoğraf 17 Fırın Heykel Charlottenhus, Copenhagen, Danimarka	20
Fotoğraf 18 Fırın Heykel Torre da Lua, Montemor, Portekiz	21
Fotoğraf 19 Fırın Heykel Torre da Lua, Montemor, Portekiz	21
Fotoğraf 20 Fırın Heykel Two Taarns, Appalachian	21
Fotoğraf 21 Fırın Heykel Two Taarns, Appalachian	21
Fotoğraf 22 Fırın Heykel, House For Eeveryone	22
Fotoğraf 23 Fırın Heykel, House For Eeveryone	23
Fotoğraf 24 Gordola, Fırın Heykel, Frederic Olsen	25
Fotoğraf 25 Gordola, Fırın Heykel, Frederic Olsen	25
Fotoğraf 26 Transformer Kiln , Frederic Olsen	27
Fotoğraf 27 Transformer Kiln , Frederic Olsen	27
Fotoğraf 28 Transformer Kiln , Frederic Olsen	27
Fotoğraf 29 Transformer Kiln , Frederic Olsen	27
Fotoğraf 30 Transformer Kiln , Frederic Olsen	28

Fotoğraf 31 Transformer Kiln , Frederic Olsen	28
Fotoğraf 32 Transformer Kiln , Frederic Olsen	28
Fotoğraf 33 Transformer Kiln , Frederic Olsen	28
Fotoğraf 34 Nove, Fırın Heykel, Frederic Olsen	30
Fotoğraf 35 Nove, Fırın Heykel, Frederic Olsen	30
Fotoğraf 36 Nove, Fırın Heykel, Frederic Olsen	30
Fotoğraf 37 Nove, Fırın Heykel, Frederic Olsen	30
Fotoğraf 38 Nove, Fırın Heykel, Frederic Olsen	30
Fotoğraf 39 Nove, Fırın Heykel, Frederic Olsen	30
Fotoğraf 40 Nove, Fırın Heykel, Frederic Olsen	31
Fotoğraf 41 Nove, Fırın Heykel, Frederic Olsen	31
Fotoğraf 42 Nove, Fırın Heykel, Frederic Olsen	31
Fotoğraf 43 Nove, Fırın Heykel, Frederic Olsen	31
Fotoğraf 44 Nove, Fırın Heykel, Frederic Olsen	31
Fotoğraf 45 Nove, Fırın Heykel, Frederic Olsen	31
Fotoğraf 46 Nove, Fırın Heykel, Frederic Olsen	32
Fotoğraf 47 Nove, Fırın Heykel, Frederic Olsen	32
Fotoğraf 48 Şehrin Yeniden Doğması İçin Bir Heykel, Frederic Olsen	33
Fotoğraf 49 Şehrin Yeniden Doğması İçin Bir Heykel, Frederic Olsen	33
Fotoğraf 50 Fire Sculpture, Frederic Olsen, Zürih İsviçre	33
Fotoğraf 51 Fire Sculpture, Frederic Olsen, Zürih İsviçre	33
Fotoğraf 52 Mill , Tom Barnett	36
Fotoğraf 53 Schooner Kiln ,Tom Barnett	38
Fotoğraf 54 Schooner Kiln ,Tom Barnett	38
Fotoğraf 55 Schooner Kiln ,Tom Barnett	38
Fotoğraf 56 Schooner Kiln ,Tom Barnett	38
Fotoğraf 57 Schooner Kiln ,Tom Barnett	39
Fotoğraf 58 Schooner Kiln ,Tom Barnett	39
Fotoğraf 59 Schooner Kiln ,Tom Barnett	39
Fotoğraf 60 Schooner Kiln ,Tom Barnett	39
Fotoğraf 61 Schooner Kiln ,Tom Barnett	40
Fotoğraf 62 Schooner Kiln ,Tom Barnett	40
Fotoğraf 63 Urban Jungle , Tom Barnett	42
Fotoğraf 64 Urban Jungle , Tom Barnett	42

Fotoğraf 65 Urban Jungle , Tom Barnett	43
Fotoğraf 66 Urban Jungle , Tom Barnett	43
Fotoğraf 67 Clay Body Incubator ,Tom Barnett	44
Fotoğraf 68 Clay Body Incubator ,Tom Barnett	44
Fotoğraf 69 Basingstoke,Tom Barnett	45
Fotoğraf 70 Basingstoke,Tom Barnett	46
Fotoğraf 71 Bread , Jorgen Hansen	48
Fotoğraf 72 Bread , Jorgen Hansen	48
Fotoğraf 73 Bread , Jorgen Hansen	48
Fotoğraf 74 Bread , Jorgen Hansen	49
Fotoğraf 75 Bread , Jorgen Hansen	49
Fotoğraf 76 After The Cowboys, Tasmania, Avusturalya	51
Fotoğraf 77 Circle of Transformation Dönüşüm	52
Fotoğraf 78 Circle of Transformation , Dönüşüm	52
Fotoğraf 79 Brydsomme Stier , yorucu yollar	53
Fotoğraf 80 Brydsomme Stier , yorucu yollar	54
Fotoğraf 81 Alçı tuğla kalıpları	59
Fotoğraf 82 Alçı tuğla kalıpları	59
Fotoğraf 83 Kalıplara basılarak hazırlanmış tuğlalar	60
Fotoğraf 84 Kalıplara basılarak hazırlanmış tuğlalar	60
Fotoğraf 85 Kalıplara basılarak hazırlanmış tuğlalar	60
Fotoğraf 86 Fırın heykelin içinde pişirilecek heykel	61
Fotoğraf 87 Fırın heykelin üzerine kurulacağı taban	64
Fotoğraf 88 Fırın heykelin üzerine kurulacağı taban	64
Fotoğraf 89 Fırın heykelin üzerine kurulacağı taban	64
Fotoğraf 90 Fırın Heykel Taslar	65
Fotoğraf 91 Fırın Heykel Taslar	65
Fotoğraf 92 Fırın Heykel Taslar	66
Fotoğraf 93 Fırın Heykel Taslar	66
Fotoğraf 94 Fırın Heykel Taslar	66
Fotoğraf 95 Fırın Heykel Taslar	67
Fotoğraf 96 Fırın heykelin, fırın elyafıyla sarılması	68
Fotoğraf 97 Fırın heykelin, fırın elyafıyla sarılması	68
Fotoğraf 98 Fırın heykelin, fırın elyafıyla sarılması	68

Fotoğraf 99 Fırın heykelin, fırın elyafıyla sarılması	68
Fotoğraf 100 Fırın Heykel Tasların afişi	71
Fotoğraf 101 Fırın Heykel Taslar	72
Fotoğraf 102 Fırın Heykel Taslar	72
Fotoğraf 103 Fırın Heykel Taslar	72
Fotoğraf 104 Fırın Heykel Taslar' ın üzerindeki elyafın açılması	73
Fotoğraf 105 Fırın Heykel Taslar' ın üzerindeki elyafın açılması	73
Fotoğraf 106 Üzerindeki fırın elyafı açılmış Fırın Heykel Taslar	74
Fotoğraf 107 Üzerindeki fırın elyafı açılmış Fırın Heykel Taslar	74
Fotoğraf 108 Üzerindeki fırın elyafı açılmış Fırın Heykel Taslar	74
Fotoğraf 109 Üzerindeki fırın elyafı açılmış Fırın Heykel Taslar	75
Fotoğraf 110 Üzerindeki fırın elyafı açılmış Fırın Heykel Taslar	76
Fotoğraf 111 Taslar, pişirim sonrası	77
Fotoğraf 112 Fırın Heykelin Taslar' ın pişirim sonrası	78
Fotoğraf 113 Fırın Heykelin Taslar' ın pişirim sonrası	78
Fotoğraf 114 Fırın Heykelin Taslar' ın pişirim sonrası	78
Fotoğraf 115 Fırın Heykelin Taslar' ın pişirim sonrası	78
Fotoğraf 116 Fırın Heykelin Taslar	79
Fotoğraf 117 Fırın heykel 554' ün yapım aşamaları	88
Fotoğraf 118 Fırın heykel 554' ün yapım aşamaları	88
Fotoğraf 119 Fırın heykel 554' ün yapım aşamaları	88
Fotoğraf 120 Fırın heykel 554' ün yapım aşamaları	88
Fotoğraf 121 Fırın heykel 554' ün yapım aşamaları	89
Fotoğraf 122 Fırın heykel 554' ün yapım aşamaları	89
Fotoğraf 123 Fırın heykel 554' ün yapım aşamaları	89
Fotoğraf 124 Fırın heykel 554' ün yapım aşamaları	89
Fotoğraf 125 Fırın heykel 554' ün yapım aşamaları	89
Fotoğraf 126 Fırın heykel 554' ün yapım aşamaları	90
Fotoğraf 127 Fırın heykel 554' ün yapım aşamaları	90
Fotoğraf 128 Fırın heykel 554' ün yapım aşamaları	90
Fotoğraf 129 Fırın heykel 554' ün yapım aşamaları	90
Fotoğraf 130 Fırın heykel 554' ün yapım aşamaları	90
Fotoğraf 131 Fırın heykel 554' ün yapım aşamaları	90
Fotoğraf 132 554' ün yolcular öğrenciler kendi portreleriyle	91

Fotoğraf 133	554' ün yolcular öğrenciler kendi portreleriyle	91
Fotoğraf 134	554' ün yolcular öğrenciler kendi portreleriyle	91
Fotoğraf 135	554' ün yolcular öğrenciler kendi portreleriyle	91
Fotoğraf 136	554' ün yolcular öğrenciler kendi portreleriyle	91
Fotoğraf 137	554' ün yolcular öğrenciler kendi portreleriyle	91
Fotoğraf 138	Fırın heykelin kapaklarının kapatılması ve pişirim öncesi son hali	92
Fotoğraf 139	Fırın heykelin kapaklarının kapatılması ve pişirim öncesi son hali	92
Fotoğraf 140	Fırın heykelin kapaklarının kapatılması ve pişirim öncesi son hali	92
Fotoğraf 141	Fırın heykelin kapaklarının kapatılması ve pişirim öncesi son hali	92
Fotoğraf 142	Fırın heykelin kapaklarının kapatılması ve pişirim öncesi son hali	92
Fotoğraf 143	Fırın heykelin fırın elyafıyla sarılarak pişirime hazırlanması	93
Fotoğraf 144	Fırın heykelin fırın elyafıyla sarılarak pişirime hazırlanması	93
Fotoğraf 145	Fırın heykelin fırın elyafıyla sarılarak pişirime hazırlanması	93
Fotoğraf 146	Fırın Heykel 554' ün afişi	94
Fotoğraf 147	Fırın Heykel 554 1000 °C de üzerindeki elyaf açılıyor	95
Fotoğraf 148	Fırın Heykel 554 1000 °C de üzerindeki elyaf açılıyor	95
Fotoğraf 149	Fırın Heykel 554 1000 °C de üzerindeki elyaf açılıyor	95
Fotoğraf 150	Fırın Heykel 554 1000 °C de üzerindeki elyaf açılmış	96
Fotoğraf 151	Fırın Heykel 554 1000 °C de üzerindeki elyaf açılmış	96
Fotoğraf 152	Fırın Heykel 554 1000 °C de üzerindeki elyaf açılmış	97
Fotoğraf 153	Fırın Heykel 554 1000 °C de üzerindeki elyaf açılmış	97
Fotoğraf 154	Pişirim sonrası, 554 ve içinde pişen portreli plakalar	98
Fotoğraf 155	Pişirim sonrası, 554 ve içinde pişen portreli plakalar	98
Fotoğraf 156	Pişirim sonrası, 554 ve içinde pişen portreli plakalar	98
Fotoğraf 157	Pişirim sonrası, 554 ve içinde pişen portreli plakalar	99
Fotoğraf 158	Pişirim sonrası, 554 ve içinde pişen portreli plakalar	99

GİRİŞ

Binlerce yıl öncesinden günümüze kadar, seramik malzemeyi kullanarak üretim yapan zanaatkarlardan sanatçılara, seramikçilerin büyük çoğunluğu, bazen içlerinden gelen merak duygularıyla, bazen yaptıkları üretimden kaynaklanan veya içinde bulunduğu toplumun tüketim kültüründen kaynaklanan ihtiyaçların yön vermesiyle; bazen de üretim süreci içinde ortaya çıkan tesadüflerin bir sonucu olarak hep bir keşif ve araştırma içinde olmuşlardır. Kimi zaman araştırmaları sonucunda yeni durumlar keşfetmişler bazen de tesadüfen ortaya çıkan durumu tekrar elde etmek üzere, araştırarak bu yeni keşfi formüle etmişlerdir. Bu araştırmalar ve sonucunda ortaya çıkan keşifler, bazen kullanılan seramik çamurunun yani seramik bünyenin iyileştirilmesi veya ihtiyaçlara uydurulması için, bazen yapmak istedikleri formu şekillendirmekte uygun yöntemler bulmak için, bazen yaptıkları heykelin veya kapkacağın yüzeyinin güzelleştirilmesi için, bazen seramiğin vazgeçilmezi astarların, sırların çeşitlendirilip geliştirilmesi ve bazen de şekillendirdikleri seramik formu pişirmek için olmuştur.

Seramikçiler ilk önceleri doğada hazır buldukları çömlekçi çamurunu kullanırken daha sonraları buldukları bu çamurun içine koydukları katkılarla yeni seramik bünyeler oluşturmuşlardır. Uzak Doğu seramikçileri, kaolen, feldispat ve kuvarı bir araya getirerek beyaz ve pekişmiş porselen bünyeyi keşfederken, İslam seramikçileri beyaz renkli kuvarı bünyeleri keşfetmişlerdir. Mısır ve Mezapotamya'daki seramikçiler binlerce yıl önce bina yapımında kullandıkları tuğlaların çatlamasını engellemek için seramik çamuruna, saman, kurumuş bitki sapları yani selüloz ilave etmeyi keşfederken, günümüz seramikçileri, aynı amaçla, çamurlarına bitkilerin yapısındaki selülozdan elde edilen kağıt hamurunu ilave etmeyi denemişlerdir.

Seramik çamurunun şekillendirilmesi sürecinde, ilk seramikçiler bitki dallarından ördükleri sepetler üzerine seramik çamur sıvayarak kaplar yaparken, sonraları seramik çamurunu fitil haline getirip bu fitilleri üst üste koyup yapıştırarak kaplar yapmıştır. Simetrik formları şekillendirmek üzere zaman içinde tornayı keşfetmiştir. Seri üretim yapabilmek için seramik kalıplar yapmış, alçının bulunması ile alçı kalıplara geçmiş, kalıplara seramik çamuru sıvarken, seramik çamurunu sulandırıp içine elektrolit katarak yaptığı döküm çamuru ile kalıplara

döküm yapmayı başarmışlardır. Günümüz seramik endüstrisi ise, seri üretim yapmak için, tonlarca ağırlıkta güç uygulayarak yüzde beş ve beşin altında nemlilikteki seramik çamurlarını şekillendiren pres makinaları, ağızına takılan çeşitli biçimlerdeki çelik uçlarla seramik çamurunu şekillendiren vakum presleri bulmuşlardır.

İlk seramiğin yapıldığından günümüze seramikçiler şekillendirdikleri seramik formların yüzeyini güzelleştirmek üzere çaba sarfetmişlerdir. Bu doğrultuda seramikçiler, yüzeyleri perdahlamadan, farklı renkteki çamurlardan veya içine renklendirici ilave ettikleri çamurlardan elde ettikleri astarlarla yüzeyleri astarlamaya, astarlanmış yüzeyleri kazıyarak, çizerek ve üzerlerine sert bir cisim veya kendi yaptıkları mühürleri basarak bazende fırça ile bezeme biçiminde çeşitli yöntemler geliştirmişlerdir. Seramik yüzeyi kaplayan ilk kurşunlu ve alkalili sırlardan, kalaylı beyaz örtücü sırlara, mat sırlardan parlak sırlara, kil sırlarından kül sırlarına, tuz sırlarına ve her türlü artistik ve endüstriyel sıra kadar sırlar geliştirmişlerdir. Sırları renklendirmek üzere renk veren oksitler bulunmuş daha sonra bu renk veren oksitlerden pigmentler hazırlanmıştır. Seramik yüzey, fırça dekorlarından, resim baskıya, maskeleyen, barbotin tekniğine kadar çeşitli yöntemler uygulanarak zenginleştirilmiştir.

Seramikçiler, seramik üretim sürecinin son aşaması olan, pişirim üzerine de pek çok araştırma yapmışlardır. İlk başta, doğadan doğrudan aldıkları çömlekçi çamurunu şekillendirip kuruttuktan sonra, açtıkları çukurların içinde ve açık alanlarda üzerlerini çalı çırpı ve odunla örterek, daha sonraları da yaptıkları oda fırınların içine yerleştirerek pişirmişlerdir. Bazen de şekillendirdikleri büyük boyutlu seramikleri fırınlara taşıyıp içlerine yerleştirmek yerine, bu büyük boyutlu seramiklerin etrafına fırın yaparak oldukları yerde pişirmişlerdir. Uzak doğuda porseleni pişirmek üzere yüksek sıcaklıklara çıkan anagama* ve noborigama** fırınları keşfeden seramikçiler, yaşadıkları çağın teknolojik gelişimine paralel olarak

* Japonca "mağara fırın" anlamına gelen anagama fırınlar, bir ucunda ateşlik diğer ucunda baca deliği olan, tünel şeklinde, tek odalı, 1400 °C gibi yüksek derecelerde pişirime elverişli odunlu fırınlardır ve eğimli bir arazi üzerine kurulur.

** Noborigama fırınlar da eğimli bir arazi veya bir tepe üzerine kurulan arka arkaya sıralanmış odacıklardan oluşan ve her odacıkta ateş besleme yeri olan tıpkı anagamalar gibi yüksek dereceli fırınlardır.

elektrikli fırınları da geliştirmişlerdir. Pişirim için bir yandan fırınları keşfederken diğer yandan farklı pişirim etkileri elde etmek üzere Uzak Doğuda raku pişirim yöntemini bulmuşlardır. Antik Yunan' da ise bir çeşit zinter astar olan terra sigillata kullanan seramikçiler, fırın içindeki ortamın indirgen veya yükseltgen olmasıyla, demir içeren zinter astarlı yüzeylerin kırmızıdan siyaha döndüklerini gözlemlemişler, fırın içinde indirgen ve yükseltgen ortamı kendileri bilinçli ve denetimli olarak kullanıp üç basamaklı pişirim yöntemini dolayısıyla parlak siyah astarı keşfetmişlerdir.

Günümüz seramik sanatçıları da, bugüne kadar keşiflerle gelişerek gelen bu inanılmaz zengin seramik mirasından faydalanmanın yanında; hem bu mirasa katkı koymak üzere, hem de kendi sanat anlayışlarını en iyi şekilde gerçekleştirecek seramikler üretmek üzere araştırmalar yapmaktadır. Bazen bu araştırmalar, geleneksel yöntemlerin teknolojik gelişmelerin yarattığı avantajları kullanarak yeniden denenmesi şeklinde görülmektedir. Bazen de sanatçılar, kendi sanat felsefelerini gerçekleştirmek üzere, yine yeni teknolojik olanakları kullanarak ancak geleneksel yöntemlerin dışında yöntemler bulmaya çalışmışlardır.

1990' lardan bu yana, birbirleriyle benzer amaçları olan ancak kendilerine has farklı sanat düşünceleriyle yola çıkan bir grup seramik sanatçısı, fırın heykel adı altında araştırmalar ve uygulamalar yapmaktadır. Bu sanatçılar konuya ilgi duyan diğer seramik sanatçıları ile gruplar kurarak çeşitli sanat festivallerinde izleyiciler önünde fırın heykel etkinlikleri yapmakta ve bu konudaki düşüncelerini diğer sanatçılarla paylaşarak yeni düşünceler üretmektedirler. Yeni olması nedeniyle kendi literatürünü henüz oluşturmamış olmasına karşın, fırın heykeller ve fırın heykel yapan sanatçıların bu konuyla ilgili düşüncelerini yansıtan bazı makaleler yazılmıştır.

Bu tez çalışması, son zamanlarda büyük bir ilgiyle izlenen, gittikçe artan fırın heykel uygulamalarını incelemek üzere yapılmıştır. Üç ana bölümde ele alınan fırın heykeller, ilk ana bölümde fırın heykellerin özellikleri, ikinci bölümde 1990' lardan bu yana fırın heykel yapan ve fırın heykel yapmanın sanatsal düşüncesini de oluşturmuş dört seramik sanatçısı ve onların uygulamalarının incelenmesi ve örnek fırın heykelleri, üçüncü ana bölüm ise, iki ayrı fırın uygulamasının yer aldığı bölümü oluşturmuştur. Bazı kaynaklarda fırın heykeller için ateş heykeller yanan heykeller gibi tanımların geçmiş olmasına karşın, genelde kullanılan ve asıl tanımına daha

uygun olduğu düşünöldüğünden, bu tez içinde “ fırın heykel “ adının kullanılması yeğlenmiştir.

1.BÖLÜM

FIRIN HEYKEL

1990' lardan günümüze bir grup seramik sanatçısı tarafından gerçekleştirilen seramik heykeller, yine bu seramik heykelleri gerçekleştiren seramik sanatçıları tarafından fırın heykel olarak adlandırılmıştır. Bazı seramik sanatçıları ve sanat eleştirmenleri tarafından ateş heykeller veya yanan heykeller olarak adlandırılırsalar da, bu heykeller için en çok geçen kavram fırın heykel olmuştur. Bu fırın heykeller; bakıldığında seramik heykeldir ancak bu seramik heykeli pişirmek için onu içine alacak ayrı bir fırın yoktur. Seramik heykelin duvarları aynı zamanda fırının duvarlarıdır ve tıpkı bir fırında olduğu gibi ateş içinde yanar yani fırın heykel dışından değil içinden pişirilir. Dolayısıyla kendi kendini pişiren bir fırındır ve kendi kendinin fırını olma yanında eğer içine başka seramikler koyulursa, kendisiyle birlikte onları da pişireceğinden dolayı, onların da fırınıdır.

1990' lardan bu yana yaklaşık yirmi yıllık bir geçmişi olan fırın heykellerinin biçimi, yapıldığı ve yerleştirildiği yer, şekillendirilmesi, pişirim şekli açısından, binlerce yıllık seramik geleneğinin özelliklerini gösterir. Bununla beraber kendisine has bazı yeni özelliklere de sahiptir. Fırın heykelin ne olduğunu daha iyi anlamak üzere sahip olduğu bu özellikler , fırın heykelin özellikleri ana başlığı altında aşağıda incelenmiştir. Ayrıca çağdaş sanat içindeki yeri de, " fırın heykelin çağdaş sanat anlayışlarına göre yeri " başlığı altında incelenmiştir.

1.1. Fırın Heykellerin Özellikleri

Fırın heykeller genelde büyük boyutlu seramik heykellerdir. Buradaki büyük kavramıyla insan boyundan daha büyük, çevresinde hayranlık ve saygı yaratan seramikler kastedilmektedir. Seramik tarihi boyunca büyük boyutlu seramik yapmayı deneyen seramik sanatçılarının karşısına, pişirim, hep bir sorun olarak çıkmıştır. Bu sorun, en başta büyük boyutlu heykeli pişirebilecek heykelden daha büyük bir fırının olması gerekliliği, yapılan büyük boyutlu seramik heykelin fırına taşınması, fırının içine yerleştirilmesi ve benzeri zorluklar olarak görünmektedir. Ancak büyük boyutlu seramik yapmakta kararlı olan seramikçiler, bu sorunu aşmak üzere, farklı yöntemler geliştirmişlerdir. Bu yöntemler, yapılan büyük boyutlu işi parçalara ayırıp ayrı ayrı

pişirip, pişirim sonrası birleştirmek, tuğla gibi küçük seramik birimler yapıp bir araya getirerek büyük boyutlu işler yapmak yanında şekillendirdikleri seramikleri olduğu yerde pişirmek gibi yöntemler olabilmektedir.

Seramiğin olduğu yerde pişirilmesi iki şekilde olabilir. İlki en ilkel yöntem olan açıkta pişirmedir. Yapılan işin üzerine ve içine yığılan odunlar tutuşturularak açık havada pişirim yapılabilir. İkinci yöntem ise, işin gerçekleştirildiği yerde, işin çevresine fırın örmektir. Böylece çalışma yeri atölye aynı zamanda fırını ve sergileme mekanını da oluşturur. Fırın heykel yapan sanatçılar da büyük boyutlu heykellerini yerinde pişirme yoluna gitmişlerdir.

Fırın heykel, olduğu yerde yani şekillendirildiği yerde pişirilen bir çeşit yerinde pişirilen seramik heykeldir. Ancak yerinde pişirilen seramik heykelerde, heykelin dışına fırın tuğlasından, içine seramik kırıkları ilave edilmiş yığma çamurdan veya fırın elyafından bir duvar yani bir fırın yapılır ve seramik heykel, bu fırının içinde, dışından pişirilir. Buna karşın, fırın heykeller, önceden yapılan bir ateşlik, bir taban üzerinde şekillendirilir ve oldukları yerde pişirilir ancak onu içine alan ayrı bir fırın yoktur. Fırın heykelin duvarları fırın duvarı gibi iş görür ve bu duvar üzerine yani heykelin üzerine, sıcaklık kaybını önlemek üzere izolasyon malzemesi olarak fırın elyafı sarılır. Altına yapılan ateşlikten gelen sıcaklık fırının doğrudan içinden geçer ve fırın heykelin tepesinde bırakılan baca işlevi gören boşluktan dışarı çıkar. Bu açıdan bakıldığında aslında fırın heykel, ateşliği ve bacası olan bir fırındır. Bu fırın heykel içinde, içinin müsait olduğu hallerde, bazı sanatçıların yaptığı fırın heykel örneklerinde görüldüğü gibi, başka bir seramik heykel veya küçük seramik heykelcikler de pişirilmekte, bu da fırın heykelle daha fazla fırın özelliği kazandırmaktadır.

Fırın heykeller genelde dış mekan seramikleridir. Olduğu yerde pişirilip daha sonra sergilenmek üzere iç mekana taşınan istisnai durumlar olmasıyla birlikte, genelde dış mekanlar için tasarlanmış ve yapılmış seramik heykellerdir. Bu özelliğinden dolayı açık hava koşullarına dayanıklı olması için, kullanılan bünye hamurunun farklı iklim koşullarına dayanıklı olmasına dikkat etmek yanında; yüksek sıcaklıklarda pişirmek veya uzun süre pişirmek yoluyla pekişmiş bir yapıda olmasına dikkat edilir. Pişirim genelde odunlu olur ancak gazlı pişirim de yapılmaktadır. Bazı sanatçılar kalıcı seramik heykel yapmak amacıyla yola çıktıklarından kullanılan

malzeme ve pişirimin kalitesine dikkat ederlerken, bazı sanatçılar, fırın heykellerin her ölümlü gibi bir ömrünün olduğu ve doğdukları gibi ölüp yok olmalarının normal olduğu savıyla bu konuda özenli davranmazlar.

Fırın heykellerin yapılış amaçlarının, büyük boyutlu olması, istisnai durumları göz ardı edersek kalıcı olması yanında seramiğin yapım sürecindeki en önemli ve en çekici aşama olan, ancak tamamen gözlemleyemediğimiz pişirim aşamasının gözler önüne serilmesidir. Fırın heykeller, en yüksek sıcaklığa çıkılıp pişirimin tamamlandığı noktada soğumaya bırakılmaz, fırın heykelin üzerini saran seramik elyafın açılmasıyla kızıl kor halindeki görüntüsü izleyicilerin gözleri önüne serilir. Görsel etkinin daha da artırılması ve daha iyi izlenmesi için de pişirimin son anı, gecenin karanlığına bırakılır. Sıcaklığın en yüksek noktasında üzerindeki elyaf açılan seramik heykel, karşı karşıya kaldığı termal şok etkisiyle zarar gorse de, üstünün açılması, fırın heykellerin ve fırın heykelin pişirildiği etkinliklerin olmazsa olmazıdır. Bu nedenle fırın heykellerin şekillendirildiği seramik çamurları termal şoku en aza indirmek üzere özel hazırlanır.

Fırın heykellerin hazırlık aşamaları, şekillendirildiği seramik çamurlarının hazırlanması ve pişirim aşaması ileride, fırın heykel yapan sanatçılar ve uygulamaları başlığı altında inceleneceği için burada ayrıca yer verilmemiştir.

1.2. Fırın Heykellerin Sanat Yaklaşımları Arasındaki Yeri

1990' lardan günümüze yaklaşık yirmi yıldır yapılan fırın heykellerin sanat yaklaşımları arasında nerede olduğuna dair çok fazla inceleme yapılmamıştır. Buna rağmen fırın heykel yapan sanatçıların bu konudaki düşünceleri ve fırın heykel yapan sanatçılar hakkında yazılmış bir kaç makalenin ışığında bakıldığında, fırın heykel adının kamusal sanat, performans sanatı ve süreç sanatı kavramlarıyla birlikte anıldığı görülmüştür. Dolayısıyla fırın heykeller bu sanat yaklaşımları çerçevesinde ele alınmıştır. Simon Sheikh' I kamusal sanat tanımı üzerine şunları söyler;

“ Kamusal sanat çalışması kavramı geleneksel olarak, bir sanat yapıtının sadece ve basitçe bir kamusal mekana yerleştirilmesini gerektirir. Bu şekilde ve bu bağlamda yerleştirilen yapıtların özel alandaki sanattan, yani galeriler arasında alınıp satılan, dolaşıma giren yapıtlardan haliyle farklılaşmaları beklenir. Kamusal sanat projeleri farklı bir izleyici kitlesini ve başka türlü izleyicilik

kavramlarını gerçekten de zorunlu kılar. Bu izleyiciler genellikle yapıtın yerleştirilmesinin sonrasında olduğu gibi, öncesinde de gerçekleşen farklı bir kamusal tartışmanın parçası olurlar; işin yapım aşaması çoğunlukla uzun bir siyasi planlama sürecini içerir. ¹

Nancy Atakan ise kamusal sanat düşüncesini şu şekilde anlatır;

“ Diyalog olarak sanata özellikle ilgi duymama karşın, sanat izleyicisini edilgen konumdan etken bir katılımcıya dönüştüren ya da sanat yapıtını galerilerden kamusal alana taşıyan eylemler arasında yakın bir ilişki olduğunu düşünüyorum. Kamusal sanat örneklerinin çoğu, sanat yapıtlarının daha geniş kitlelere ulaşmasının ötesinde bir yarar sağlamamakla birlikte, gerçekleştirilmesi sırasında küratörlerin ve bu etkinlikleri düzenleyenlerin gerekli izinler için politikacılar, kent plancıları ve diğer kent yetkilileriyle ilişki içinde olmalarını zorunlu kılar. ²

Simon Sheikh' in ve Nancy Atakan' ın kamusal sanat tanımı üzerine yazdıklarından yola çıkarak, fırın heykellerin, genel de kamusal alanlarda şekillendirilip pişirildiğine, pişirim sonrasında da bu alanlarda sergilenmek üzere bırakıldığına ve hatta yapım aşamalarının da izleyici yani kamuyu oluşturanlarla paylaşıldığına, hatta izleyici yapım sürecine katılarak edilgen durumdan etken duruma geçtiğine göre, fırın heykelleri kamusal sanat kavramı içinde ele alınabilir.

Klasik kamusal sanat anlayışında, kamusal alana hükmeden üstün otorite olan hükümet veya yerel otorite belediyelerin, yapılacak sanat eserininin ne olacağı ve nereye konulacağı gibi konularda, yani eserin planlanması sürecinde müdahale edici, belirleyici olduğu iddia edilir. Kamusal sanat anlayışına karşı olan bazı sanat eleştirmenleri, kamusal sanat etkinliklerinin; resmi kurumların, cahil halkı harekete geçirme ve eğitme, böylelikle sosyal katılımı serbest bırakarak sanatın araç olarak rolünü teşvik etme amacını güttüğünü, sanatçı ve sanatçı gruplarının da, keyifli, katılımı kolay, şenlikli, kolektif ve katılımcı projeler yaratma hedeflerine hizmet ettiklerini iddia eder. ³

¹ Simon SHEIKH, " **Kamusal Alanın Yeri Ne mi ? Ya da Parçalardan Oluşan Dünya - Güncel Sanatta Kamusal Alan Tartışmaları** ", İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 193 Santral İstanbul 001, İstanbul , 2007, 23 s.

² Nancy ATAKAN, **Sanatta Alternatif Arayışlar**, Birinci basım, Karakalem Kitabevi Basım Yayın, İzmir, 2008, 140 s.

³ Sotorios BAHTSETZİS, "**Kamuyu Sınamak: Yunanistan' da Yeni Kamusal Sanat- Güncel Sanatta Kamusal Alan Tartışmaları** ", İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 193 Santral İstanbul 001, İstanbul, 2007, 61 s.

Fırın heykel yapan sanatçıların bu anlamda üstün otoritenin çıkarlarına hizmet eden, onların ideolojisini yansıtan fırın heykeller yaptıklarını düşünmek, bu seramik sanatçılarına haksızlık olur. Fırın heykellerin yapıldığı alanların seçiminde ve yapım maliyetlerinin yüksekliğinden dolayı maddi destek alma konularında kamu yönetimindeki otorite ile ilişkide olmaları veya bu otoritelerin düzenledikleri kamusal etkinlikler içinde yer almaları, onların güdümü altında oldukları anlamına gelmemelidir. Aynı şekilde seramik heykelin yapım sürecini, özellikle pişirim aşamasını izleyiciyle paylaşmaları, üstün otoritenin kamu yönetimindeki politikalarının bir uzantısı olduğu düşünülmemektedir. Buna karşın, kendilerinin de söylediği gibi; amaçları, hem kendilerini, yaratım süreci içinde, atölyelerinde yaşadıkları yalnızlıktan hem de yarattıkları eserleri , galerilerdeki yalnızlıklarından kurtarmaktır.

Süreç sanatı, yaratım sürecinin saklı olmadığı, tam aksine eserin temel niteliklerinden birisi olduğu, hatta kimi zaman eserin tüm konusunu kapsadığı bir sanat anlayışıdır. Bu anlayıştaki sanatçılardan Morris Louis, izleyiciye resimlerinde boyayı dökme sürecini açıkça göstermiş, bir başka sanatçı Richard Serra da, eriyik haldeki kurşunu yerlere sıçratarak veya fırlatarak döküp daha sonra sertleşen kurşun parçaları bir araya getirerek işler yapmıştır. Bazı sanatçılarda organik malzeme kullanmış bu malzemedeki yapılan işlerin bozulup çürümelerini, eriyip yok olmalarını kullanmıştır.⁴

Seramik eserin oldukça uzun bir üretim süreci vardır. İlk önce plastik haldeki seramik çamuruna şekil vermek ve daha sonra kurutmak gerekir, son aşama ise pişirmedir. Seramiğin malzemesi olan seramik çamuru, inorganiktir ve bir seramik nesnenin gerçek anlamda seramik olabilmesi; onun pişirilerek sertleşmesinden sonra olur. Genelde seramik sanatçıları izleyicilerinin karşısına üretim süreci sonunda ortaya çıkan eserle çıkarlar ve izleyici üretim sürecini görmez. Fırın heykel yapan sanatçılar ise, seramik heykelin üretim süreci içindeki bütün aşamaları izleyicinin önünde gerçekleştirir. Hatta, geleneksel seramik üretiminin ötesinde, pişirim aşamasının sonununda fırın heykel üzerindeki fırın elyafını açarak, izleyiciyi bin derecenin üzerinde sıcaklıkta olan ateş parçası halindeki seramik heykelle yüz yüze getirir. Dolayısıyla fırın heykelleri süreç sanatı içinde değerlendirmek de mümkündür. Jorgen Hansen gibi, fırın heykel yapan bazı seramik sanatçıların

⁴ Nancy ATAKAN, a.g.e. 75 s.

yaptığı fırın heykellerin, büyüklüklerinden, pişirim sonunda üzerlerinin açılması nedeniyle oluşan termal şoktan ve dışarıda açık alanda maruz kaldığı sert doğa koşulları gibi nedenlerle zaman içinde yıkılıp yok olduğu görülür. Sanatçı, bu olayın bir insanın doğup yaşayıp ölmesi gibi doğal olduğunu ve fırın heykelin yıkılıp parçalanarak yok olmasının da, sürecin bir parçası olduğunu söyler.

“ Performans sanatı, izleyiciye doğrudan ulaşan, galeri, eleştirmen gibi araçları ortadan kaldıran, sanat nesnesinden bağımsızlaşan bir sanat alanı olarak sanatçılara kendilerini rahatça ifade edebilecekleri, her türlü malzeme ve disiplinden yararlanabilecekleri alan yaratmıştır. Özellikle sanatçılar kategorileri yıkmak için sıklıkla performansa başvurmuştur. Postmodernizmin yüksek sanatla popüler sanatı bir araya getirme çabalarının bir sonucu olan performans sanatı, genç kültürü içeren bir anlayış doğrultusunda gelişmeye devam etmektedir.”⁵

“.....performans yalnızca bir an için var olur.....Unutma belleğin bir parçasıdır, performans sanatı yalnızca seyircinin belleğinde varlığını sürdürür. Tekrarlansa bile bu tekrar bir farklılık taşıyacaktır ve dolayısıyla bu performans öncekinden baska bir performans olacaktır.Bununla birlikte sanatçılar zaman zaman performanslarını kayıt yoluna da gitmişlerdir. Performansın kaydedilmesiyle de performans sanatı varlığından ödün vermiştir.”⁶

Fırın heykel etkinlikleri, izleyici, sanatçı ve sanat eserinin bir araya gelerek dışarıda herkesin önünde bir gösteri halinde sunulan sanatsal etkinliklerdir. Özellikle pişirimin bitip fırın heykelin üzerinin açıldığı andan itibaren, tekrarı mümkün olmayan bir gösteri vardır. Bazı sanatçılar bu etkinliklerde müzik gibi farklı disiplinleri gösterinin içine katmışlardır. İzleyicilerinin belleğinde hoş bir anı olarak kalırlar. Fırın heykel sanatçıları üzerine yazılan makaleler de fırın heykellerin bu performans yani gösteri yönü hep ön plana çıkarılmıştır. Fırın heykelleri, pişirimin son anında, izleyiciler önünde üzerinin açılıp, gecenin karanlığında alev alev parlayan bu tarif edilmez gösterileri nedeniyle aynı zamanda performans sanatı içinde görmek yanlış olmayacaktır.

Sonuç olarak, Fırın heykeller ve fırın heykellerin izleyiciler önünde ve izleyicilerin katkılarıyla gerçekleşen üretim ve pişirim süreci, bu heykelleri üreten sanatçılar ve bazı sanat eleştirmenleri tarafından kamusal sanat, süreç sanatı ve performans sanatı kavramları içinde değerlendirildiği görülür. Bir çok yönden, fırın

⁵ Kibar Evren BOLAT AYDOĞAN, “ **Sanatta Disiplinler Arası Bir Yaklaşım: Performans Sanatı** “, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi ART-E, Isparta, 2008, 1 s.

⁶ Kibar Evren BOLAT AYDOĞAN, y.a.g.e. 6 s.

heykellerin bu sanat akımlarına, adlandırmalarına uymakla beraber malzemesinin farklılığı, ortaya çıkan sonucun kalıcılığı ile aslında hepsini de içeren başlı başına ayrı bir “ proje “ gibi ele alınabilir. Bu yönüyle de sanat açısından yenidir.

2.BÖLÜM

FIRIN HEYKELLERİ İLE BİLİNEREN SANATÇILAR VE UYGULAMALARI

Fırın heykel konusunda yapılan çalışmaları ve çeşitli seramik sanatçıları tarafından yapılan uygulamalar, 1990 ' ların başından itibaren görülmektedir. Bu konuda oluşan literatürün henüz çok az olması nedeniyle, elde edilen kısıtlı kaynaklardan edinilen bilgiler ışığında, fırın heykel yapan sanatçılar ve fırın heykel yapımı incelenmiştir. Fırın heykel yapan sanatçılar içinden, Nina Hole, Frederic Olsen, Tom Barnett ve Jorgen Hansen' in olduğu dört sanatçı seçilmiştir. Bu dört sanatçı, son yirmi yıl içinde dünyanın bir çok yerinde, çeşitli sanat etkinlikleri ve festivallerde, çok sayıda fırın heykel yapımına imza atmış sanatçılardır. Hatta bu sanatçıların birlikte çalıştıkları ortak fırın heykel projelerinin de olduğu görülmüştür.

2.1. Nina Hole

Yetenekli olduğu kadar alışılmışın dışında sanatsal üretimi olan Nina Hole, Danimarkanın en ünlü sanatçılarından biridir. 1941 doğumlu Nina Hole' ün sanatsal etkinliklerle dolu, kırk yılın üzerinde bir sanat yaşamı vardır. Danimarka' da aldığı ilk resim ve grafik eğitiminden sonra, 1969 – 1978 yılları arasında yaklaşık dokuz buçuk yılını Amerika Birleşik Devletleri' nde geçirmiştir. Fredonia State Koleji' nde hem misafir sanatçı, hem de sanat atölyelerinde çalışan bir asistan olarak geçirdiği bu dönemin, Nina Hole' e ilerideki sanatsal sürecinde yeşerip filizlenen yaşamsal etkileri olmuştur.⁷

Sanatçının seramik çalışmalarına bakıldığında, mümkün olan her biçimde, porselen, stonware, earthenware ve benzeri her türlü seramik malzemeye şekillendirdiği dışavurumcu heykellerini, tuz sırlarından rakuya kadar geniş bir alanda, farklı pişirim teknikleri uygulayarak geliştirdiği görülmektedir. Hole' ün rakuya yaklaşımı, bir yanda düşük sıcaklıklarda mat sırlar ve oksitlerle, diğer yanda yüksek sıcaklıklarda odunlu pişirimle yaptığı çalışmalarıyla birbirinden farklı iki ifade bulur.⁸

⁷ Gerd Bloxham Zettersten, " **Fire Sculptures as Process and Artefact** ",Ceramics Technical, sayı : 20, 2005, 4 s.

⁸ Gerd Bloxham Zettersten, y.a.g.e. 4 s.

Nina Hole' ün seramik formları, serbest, kendi mitolojisini yaratan tasvirler olabildiği gibi, aynı zamanda, mimari yapıların veya yöresindeki gotik kilise kulelerinin tepe taklak ters geldiği, adeta yürür gibi olduğu yeni biçimlerde de görülmektedir. Bu kategorideki işleri için , formların üzerinde kendi yarattığı hareketli, ham dokuları daha canlı ve çekici kılmak amacıyla içine kum, kül ve renk veren oksitler gibi malzemeler ilave edilmiş düşük dereceli sırlar kullanmış, sonuç olarak da düşük derecelerde pişen bu işlerde canlı renklerde yüzeyler elde etmiştir. Çalışma yelpazesinin tam zıt ucunda ise, sanatçı yeni biçimler ve büyük boyutlarda işler yapabilme özgürlüğünü geliştirmek için gösterdiği çabalarla, heykellerini, kendi kendinin fırınları olan heykeller haline getirmiştir. Bu tip heykeller, ipuçlarını doğanın oluşumundan ve teknik sınırlamalarından aldığı kadar, topografik bölge ve yerin doğasıyla belirlenen estetikten de almıştır.⁹

Nina Hole' ün gerçek eğitiminin nereden geldiğinin ve neden süreç içinde dışavurumcu diye nitelendirildiğinin kökleri, 1960'larda Amerikada doğan ve yavaş yavaş gelişen olaylardadır. Bu dönem, Peter Voukos ve çevresindeki sanatçılardan ilham alan, 1950'ler ve 1960' lardaki soyut dışavurumcu hareketlerin, seramik alanında bir fenomen gibi yaklaşım bulduğu dönemdir. Peter Voukos'un ortaya koyduğu ve seramik çamuruyla gerçekleştirdiği bu yaratıcı süreç, yavaş yavaş etkisini göstermeye başlamıştır. 1990 yılında, kendilerine " Clay Today " adını veren, aynı ruh ve aynı düşüncedeki bir grup uluslararası sanatçı, Danimarka, Funen de gerçekleştirilen büyük yaz sempozyumunda bir araya gelerek yeni bir oluşum ortaya koymuştur. Amerikalı Seramikçiler Frank Boyden, Tom ve Elaine Coleman, Jim Leedy, Don Reitz, Paula Jean Rice, Ron Fondaw, Bob Shay ve Norveçli, Kanadalı, İzlandalı, Hollandalı sanatçıların birlikte katılımcı oldukları sempozyumda, Nina Hole ve diğer dört Danimarkalı sanatçı; Peter Tybjerg, Birgit Krogh, Betty Engholm ve Niels Huang ile birlikte bu oluşumun kurucu üyesi olmuştur. Resmi olmamakla birlikte 1987 de çalışmalara başlayan ve yaklaşık on yıl boyunca uluslararası düzeyde toplanmaya devam eden grup, 2000 yılında dağılmıştır. Burada, Peter Voukos' dan ilham alınan ve bu grup tarafından temsil edilen ortak tavır; özgür ve yaratıcı üretim, Nina Hole' ün kişisel gelişimini adeta kanatlandırıp uçurmuştur. Birlikte yapılan , atölye çalışması şeklindeki bu toplantılara katılan sanatçılardan bazıları Hole'ün sanat yaşamında önemli etki yapmıştır. Bu sanatçılardan Ron

⁹ Gerd Bloxham Zettersten, y.a.g.e. 5 s.

Fandow, mimari ve heykel arasındaki ilişkiyi şaşırtan bir birliktelik içinde taşıyan heykelleri ile Nina Hole' ü en çok etkileyen ve fırın heykeller için ilham veren en önemli isimlerden biri olmuştur.¹⁰

Nina Hole 1994 yılında Jutland'da Kolding Sanat Okulundaki seramik öğrencileriyle beraber uzmanı olduğu raku pişirimi üzerine çalışmak üzere seramik sanatçısı Jorgen Hansen tarafından davet edildi. Bir süreden beri fırın heykeller üzerine yoğunlaşan Hole, öğrencilere hep birlikte yerinde pişirim yapmayı teklif etti ve Hansen ile beraber bu konu üzerinde çalışmaya başladılar. Fırın heykel çalışmalarında ileride önemli bir yeri olacak olan bu çalışmada, Nina Hole, öğrencileri yerinde pişirilecek, büyük boyutlu bir heykelin duvarlarını yapmada kullanılacak birimlerin biçimlerini bulmak üzere üç gruba ayırdı. Her grup kendi araştırmasını yaparak bir teknik geliştirmeye çalıştı. Bir grup tornada çektiği tabakları kıvrıp rulo gibi birleştirirken diğer grup kalın ve enli fitilleri birleştirme yoluna gitti. Nina Hole, buradaki çalışma içinde, daha sonra yapacağı fırın heykelleri şekillendirmekte kullanacağı birimlerin biçimlerini ortaya çıkardı. Açtığı plakaları dikdörtgen şeklinde kesip u harfi şeklinde kıvrıp uçlarından yapıştırarak ilmek şeklinde birimler elde etti, daha sonra bu ilmekleri önce yanyana birbirlerine yapıştırarak sıralar oluşturdu, sonrada alttaki sıranın üzerine bir başka sıra ekledi. Aşağıda fotoğraf 1' de görülen bu birimler Hole' ün fırın heykel serüveninde önemli bir yere sahip oldu.¹¹

Nina Hole, 1996 yılında, daha sonraki yıllarda, fırın heykeller konusunda kendisine çok büyük desteği olacak olan seramik fırınları üzerine uzman, seramik sanatçısı Frederic Olsen' la tanıştı. İlkin 1995 yılında Danimarka' da yaptığı mimari tarzdaki seramik heykelleriyle tanınan Hole, 1996 yılında, Sprite House adını verdiği seramik heykelini yapmak üzere Gulgong, Avusturalya' ya davet edildi. Olsen da bu etkinliğin bir diğer davetlisiydi ve burada araba biçiminde bir fırın heykel yaptı. Bu etkinlik vasıtasıyla tanışan iki sanatçının fırın heykel konusundaki ilgi ve çalışma arzusu, uzun yıllar boyunca teknik ve sanatsal konularda birbirlerine destek olacakları ve yeni projelerde beraber çalışacakları bir beraberliği getirdi.¹²

¹⁰ Gerd Bloxham Zettersten, y.a.g.e. 5 s.

¹¹ Gerd Bloxham Zettersten, y.a.g.e. 6 s.

¹² Sara Hakkert, " **A Burning Tower** ", Ceramics Technical, sayı : 16, 2003, 87 s.

Fotoğraf 1 Nina Hole' in Bulduğu U Şeklindeki birimler
(**Kaynak:** Ceramics Technical, sayı : 20, 2005, 4 s.)

2.1.1. Fırın Heykel Anıtsal H

Nina Hole ve seramik fırınları üzerine haklı bir ũne sahip California' lı sanatçı Frederic Olsen, 2002 yılında, Uluslararası Seramik Akademisinin ellinci kuruluş yıldönümünün kutlanacağı, Atina I.A.C. Konferansında pişirilmek üzere bir yanan kule veya bir fırın heykel yapmak üzere davet edilirler. Kostas Tarkasis' in sorumlu olduğu proje kapsamında, yerinde pişirilen büyük boyutlu fırın heykeller üzerine tecrübeli olan ve daha önce beraber çalışmış olan iki sanatçı, Nina Hole ve Frederic Olsen konferansın yapılacağı tarihten aylar önce yapılacak fırın heykeli projelendirmek ve üzerinde çalışmak üzere bir araya geldiler.¹³

Hole ve Olsen, yaklaşık dört metre yüksekliğinde olmasını düşündükleri fırın heykelin, ilk önce çizimlerini ve maketlerini hazırladılar. Estetik, dayanıklı ve bunun yanında ekonomik olmasını planladıkları bu fırın heykelin kısa süre içinde yapılması gerektiği için, oldukça fazla yardıma ihtiyaçları olacağı düşüncesiyle, aynı zamanda

¹³ Sara Hakkert, y.a.g.e. 86 s.

bu projede çalışacak bir ekip de oluşturdular. Nina Hole, bir grup yerel ve uluslararası sanatçıyı birlikte çalışmak üzere Atina' ya davet etti.¹⁴

On gün içinde şekillendirilip, pişirilecek olan fırın heykelin yapımı için, yaklaşık iki buçuk ton çamur, farklı büyüklüklerdeki şamotla karıştırılarak hazırlandı. Hazırlanan çamurdan, daha sonra U harfi veya çengel şeklinde kıvrılarak kullanılmak üzere, plakalar hazırlandı. Fotoğraf 2 ve 3 de görüldüğü gibi, fırın heykelin üzerine yapılacağı taban aynı zamanda ateşlik, fırın tuğlalarıyla hazırlandı. Fotoğraf 4,5,6,7' de görüldüğü gibi, fırın heykel, çengel şekline dönüştürülen plakaların, birbirlerine, yanyana ve üst üste gelecek şekilde eklenmesiyle, hazırlanan ateşlik üzerinde şekillendirilmeye başladı. Üst üste yapıştırılan sıralardan her dört, beş sırada bir, yapışmayı önlemek üzere araya kağıt koyuldu, böylece heykelin pişirilmesi esnasında ortaya çıkacak küçülmenin yaratacağı kırılmalar en aza indirilmeye çalışılmıştı. İki ateşlik üzerinde yükselen ve birbirlerine ortadan birleşen iki kuleden oluşan fırın heykeli Nina Hole, H harfine benzemesinden dolayı Anıtsal H adını vermiştir. Fotoğraf 8' de son hali görülen fırın heykel Anıtsal H, üzerine iki kat beyaz terra sigillata astar uygulanıp , fırın elyafıyla sarıldı. Fırın heykel, üç gün üç gece boyunca çok yavaş bir şekilde odunla pişirildi. Üçüncü günün akşam saatlerinde içindeki sıcaklığın 1240 °C olduğu fırın heykelde, ateşin parlaklığı elyafın altından bile görülmekte idi.¹⁵

Fırın Heykel Anıtsal H' nin üzeri, gecenin karanlığında, Uluslararası Seramik Akademisi I.A.C. Konferansı için Atina' da bulunan seramik sanatçıları, akademisyenler, yazarlar gazeteciler ve yerel halktan oluşan yüzlerce izleyici önünde açıldı. Fotoğraf 12,13,14' de görüldüğü gibi, gecenin karanlığında büyüleyici bir etkiyle parlayan fırın heykel, izleyicilere eşsiz ve unutulmaz bir gösteri sundu. Ertesi gün soğuduktan sonraki hali fotoğraf 15' de görülmektedir.¹⁶

¹⁴ Sara Hakkert, y.a.g.e. 87 s.

¹⁵ Sara Hakkert, y.a.g.e. 86s.

¹⁶ Sara Hakkert, y.a.g.e. 86s.

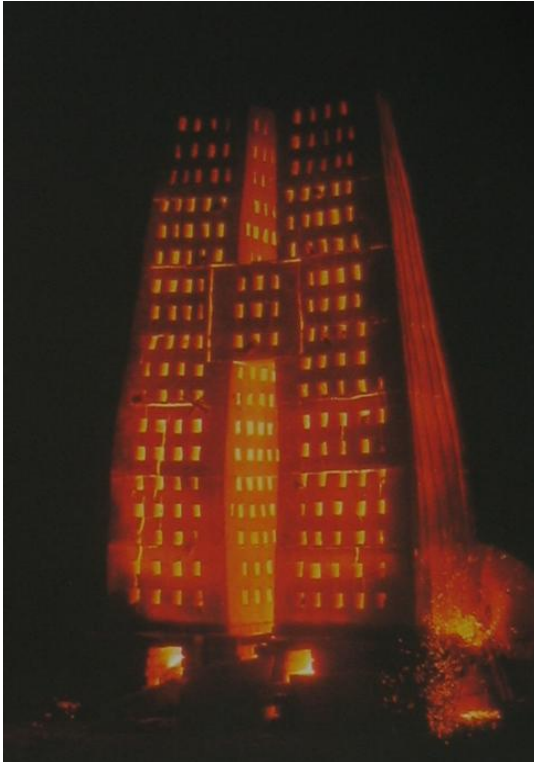
Fotoğraf 2 – 7 Sırasıyla, fırın heykelin ateşliği de olan taban kısmının hazırlanması, çengel şeklinde kıvrılarak kullanılan plakaların birbirlerine yan yana ve üst üste eklenmesiyle, fırın heykelin şekillendirilmesi.

(**Kaynak:** <http://www.olsenkilns.com/ceramics.htm> 9.11.2009)

Fotoğraf 8 – 11 Sırasıyla, şekillendirilmesi bitmiş ve beyaz astar uygulanmış fırın heykel, seramik elyafla sarılarak yakılıyor, pişirimin son anında, içindeki sıcaklığın 1240 °C olduğu fırın heykelde, ateşin parlaklığı elyafların altından bile görülmekte.

(**Kaynak:** <http://www.olsenkilns.com/ceramics.htm> 9.11.2009)

Fotoğraf 12 – 15 Sırasıyla, Fırın Heykel Anıtsal H, gece karanlığında üzerindeki seramik elyaf açılırken, açıldıktan sonra ve ertesi gün son hali.

(**Kaynak:** <http://www.olsenkilns.com/ceramics.htm> 9.11.2009)

2.1.2. Nina Hole' ün Gerçekleştirdiği Fırın Heykel Örnekleri

1990' ların başından beri, önceleri mimari tarzda büyük boyutlu heykeller yapan Hole, kafasındaki, meydanlarda olduğu yerde yapılıp bırakılacak büyük boyutlu heykel yapma fikrini; zaman içinde adım adım geliştirerek, fırın heykellerle gerçekleştirmiştir. Dünyanın bir çok yerinde fırın heykeller yapan sanatçı, bu projelerinin bir çoğunda başka seramik sanatçıları ve seramik öğrencileri ile oluşturduğu gruplarla birlikte çalışmıştır. Aşağıda Sanatçının yaptığı bazı fırın heykel örnekleri verilmiştir.

Fotoğraf 16,17 Fırın Heykel Charlottenhus, Copenhagen, Danimarka, 1998
(**Kaynak:** http://www.ninahole.com/kiln_sculptures.htm 9.11.2009)

Fotoğraf 18,19 Fırın Heykel Torre da Lua, Montemor, Portekiz, 2000, 3.5 m.
(**Kaynak:** http://www.ninahole.com/kiln_sculptures.htm 9.11.2009)

Fotoğraf 20,21 Fırın Heykel Two Taarns, Appalachian St.Unv. A.B.D. 2006
(**Kaynak:** http://www.ninahole.com/kiln_sculptures.htm 9.11.2009)

Fotoğraf 22 Fırın Heykel, House For Everyone, (Herkes için bir ev)
Keşkemet, Macaristan, 2005
(**Kaynak:** http://www.ninahole.com/kiln_sculptures.htm 9.11.2009)

Fotoğraf 23 Fırın Heykel, House For Everyone, (Herkes için bir ev)
Keşkemet, Macaristan, 2005

(**Kaynak:** http://www.ninahole.com/kiln_sculptures.htm 9.11.2009)

2.2. Frederic Olsen

Frederic Olsen, kırk yılın üzerinde, hem çömlekçi tornasında kullanıma yönelik seramik formlar hem de seramik heykel üreten bir seramik sanatçısıdır. California'lı sanatçı, Redlans Üniversitesindeki eğitiminin ardından Güney California Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde başladığı mastır eğitimini bırakır ve 1961 yılında, sanat yaşamının geri kalanını etkileyecek olan Japonya'ya gider. Kyoto Şehri Güzel Sanatlar Koleji Seramik Bölümünde ilk batılı seramik öğrencisi olur. Milli hazine seramikçisi ve stüdyo seramikçisi, Bidai'nin başkanı Tomimoto Kenkichi ve bir diğer Japon Seramikçi Kundo Yuzo ile üç yıl boyunca çalışır.¹⁷

Sanatçı, Japonya'da aldığı eğitim doğrultusunda porselen ve pekişmiş seramik çamurları ile tornada şekillendirdiği formların yüzeylerine uyguladığı tenmoku sırları, tuz ve kül sırları üzerine uzmanlaşır. Fırınlara üzerine de uzmanlaşan Frederic Olsen, yaklaşık kırk yıla yakın bir süredir, amatör ve profesyonel birçok seramikçiye referans olan " The Kiln Book " (Fırın Kitabı) adlı kitabı yazmıştır. Ateşe dayanıklı malzemelerden, fırın yapım yöntemlerine, fırın tasarım ilkelerinden özel fırın denemelerine kadar fırınlarla ilgili birçok konuda bilgi içeren bu kitabı günümüze kadar güncelleyerek geliştirmiştir.¹⁸

Frederic Olsen uzun yıllar fırın heykel veya heykel şeklinde fırın kavramlarıyla ilgilenmiştir. Bir yandan kırk yıllık seramik geçmişi diğer yandan seramik fırınları üzerine uzmanlığıyla araştırma yapan sanatçı, büyük boyutlu seramik heykellerini oldukları yerde pişirme isteğiyle araştırmalar yapan ve projeler geliştiren Danimarka'nın önde gelen sanatçılarından Nina Hole ile tanışır ve her iki sanatçı birbirlerine bilgi aktarmaya ve birbirlerini desteklemeye başlar. Daha sonra 2002 yılında, bu iki sanatçı Uluslararası Seramik Derneğinin Atina Kongresinde ortak bir fırın heykel projesine imza atarlar. Olsen, Nina Hole ile tanışmasının ardından başladığı fırın heykel çalışmalarında ilk fırın heykelini Galler Aberwyth' de düzenlenen Uluslararası Seramik Festivalinde gerçekleştirmiştir. Fotoğraf 32' de görülen, " Transformer Kiln " (dönüştürücü fırın) adı verdiği bu ilk fırın heykelinden sonra, İtalya Nove'de, İsviçre Gordola'da, Amerika'da ve daha birçok yerde, tek

¹⁷ <http://www.olsenkilns.com/ceramics.htm>, 9.11.2009

¹⁸ <http://www.olsenkilns.com/ceramics.htm>, 9.11.2009

başına veya başta Nina Hole olmak üzere birçok sanatçıyla ortak fırın heykel projeleri gerçekleştirir.¹⁹

Fotoğraf 24,25 Gordola, Fırın Heykel, Frederic Olsen, 2007, Gordola, İsviçre. Sırasıyla, Olsen seramik elyafı heykelin üzerine doğrudan sarmak yerine, metal bir çerçeveye gerek heykelin etrafına yerleştiriyor ve dört yandaki elyaf gerili çerçeveler pişirim bittiğinde açılıyor.,
(**Kaynak**; <http://www.olsenkilns.com/ceramics.htm>, 9.11.2009)

Sanatçı, katılımcıların katkısıyla gerçekleştirilen fırın heykellerinin yapımında diğer fırın heykel yapan sanatçılarla benzer yöntem kullanmaktadır. İlk olarak fırının üzerine yapılacağı taban kısmını, aynı zamanda bu kısım fırın heykelin ateşlik kısmıdır, fırın tuğlalarıyla yapan sanatçı, bunu takiben heykeli şekillendirir ve kuruduktan sonra üzerini seramik elyafla sarar. Pişirimde genellikle yakıt olarak odun ender olarak ta gaz kullanır. Frederic Olsen'da diğer sanatçılar gibi beraberinde çalışan bir ekip ile şekillendirdiği bu büyük boyutlu fırın heykellerini, izleyici ve katılımcıların önünde pişirir ve gecenin karanlığına bırakılan pişirimin son

¹⁹ <http://www.olsenkilns.com/ceramics.htm>, 9.11.2009

anlarını, heykelin üzerindeki seramik elyafı açarak izleyiciler için bir gösteriye, şölene çevirir. Olsen diğer fırın heykel yapan sanatçılardan farklı olarak, Fotoğraf 24' de görüldüğü üzere, İsviçre Gordola' da yaptığı gibi bazı fırın heykellerde fırın elyafını doğrudan heykelin üzerine sarmak yerine metal bir çerçeveye gerip heykelin dört bir yanına yerleştirerek pişirim yapar.²⁰

2.2.1. Fırın Heykel, Transformer Kiln

2001 yılında Aberwyth Uluslararası Seramik Festivaline davet edilen Frederic Olsen, "Transformer Kiln" (dönüştürücü fırın) adını verdiği ilk fırın heykelini bu festivalde gerçekleştirdi. Olsen, ilk fırın heykeli, Transformer Kiln' i tasarlarken, aynı zamanda Aberwyth Uluslararası Seramik Festivaline 1999 yılında katılan Letonyalı Sanatçı Dainis Pundurs tarafından tornada şekillendirilen yaklaşık iki metre boyundaki seramik kabı da bu fırın heykel içinde pişirmek üzere tasarladı.²¹

Olsen, fırın heykelin yapılacağı alanı seçtikten sonra heykelin üzerinde şekillendirileceği taban kısmını yaptı. İlk olarak, Fotoğraf 26 ve 27' de görüldüğü gibi yüzeyin altında kalacak olan ateşlikler ve baca çıkışları için yer kazılarak fırın tuğlaları ile örüldü. Ateşlik ve baca yerlerinin yapılmasından sonra, Letonyalı sanatçının işinin konulacağı yatak ve fırın heykelin üzerine geleceği taban, fırın tuğlaları yardımıyla hazırlandı. Letonyalı sanatçının heykeli dikkatlice taşınarak hazırlanan yatağın üzerine yerleştirildi ve daha sonra heykelin şekillendirilmesinde kolaylık sağlayacak olan şablonlar yerleştirildikten sonra Olsen ve yardımcıları fırın heykeli şekillendirmeye başladılar. Sanatçı, heykel yüzeyinde, hem yüzeysel etkiyi arttırmak hem de fırın içindeki ateşin parlaklığının dışarıdan daha iyi algılanmasını sağlamak amacıyla bir düzen içinde boşluklar yaptı. Bu boşluklar görsel etkinin yanında fırın içindeki sıcaklığın dağılımında ve ateşin fırın yüzeyinde dolaşmasında da önemli bir rol oynadı. Heykelin şekillendirilmesinin tamamlanmasından sonra yanlardaki bacalar tamamlandı ve heykelin yüzeyi çeşitli oksitler uygulanarak renklendirildi. Bu aşamaya kadar geçen süreç göz önüne alındığında Frederick Olsen' in sanatsal becerisinin yanında fırın yapımındaki uzmanlığını da ortaya koymaktadır. Heykelin seramik elyafı sarılmasının ardından, yakıt olarak odun

²⁰ <http://www.olsenkilns.com/ceramics.htm>, 9.11.2009

²¹ <http://www.internationalceramicsfestival.org>, 9.11.2009

kullanılarak başlayan pişirim, yirmidört saatin üzerinde bir sürede yaklaşık 1100 °C dereceye ulaşınca kadar sürdü. Geleneksel pişirim özelliklerini referans almasına karşın, alışılmışın dışında hem kendinin hem de içine konulan bir başka seramik objenin fırını olan fırın heykel, pişirim sonunda, üzerindeki elyaf açılarak gece karanlığında yarattığı ışık etkileri ve parlamalarla, bu kez geleneksel bir pişirim sürecinin dışında izleyiciyi büyüleyen bir gösteriye dönüştü.²²

Fotoğraf 26 - 29 “ Transformer Kiln “, Frederic Olsen, 2001, Uluslararası Seramik Festivali, Galler.

(**Kaynak**; <http://www.olsenkilns.com/ceramics.htm>, 9.11.200

²² <http://www.internationalceramicsfestival.org>, 9.11.2009

Fotoğraf 30 - 33 “ Transformer Kiln “, Frederic Olsen, 2001, Uluslararası Seramik Festivali, Galler. Sırasıyla, Transformer Kiln’ in yapımı, detay, seramik elyafıyla üzeri sarılmış ve pişirim sonunda elyaf açıldıktan sonra.

(**Kaynak;** <http://www.olsenkilns.com/ceramics.htm>, 9.11.2009)

2.2.2. İtalya Nove'de Fırın Heykel

Olsen, 2003 yılında, İtalya' nın kuzeyinde yer alan ve üç yüzyılın üzerinde seramik tarihi olan Nove kasabasına, her yıl kutlanan seramik festivalinde bir fırın heykel yapmak üzere davet edildi. Yapacağı fırın heykele karar verdikten sonra, kendisine yardımcı olacak seramik sanatçılarıyla birlikte, Nove'de seramik fırınları üreten Job Forni Fabrikasında çalışmaya başladı. İlk olarak fırın heykelin üzerine yapılacağı, aynı zamanda ateşlik olan tabanı ve kaideyi, fırın tuğlalarıyla hazırladı. Fotoğraf 34,35,36,ve 37 de de görüldüğü gibi bu ateşlik, bir odunlu fırının ateşliğinin sahip olduğu tüm özelliklere sahip olacak şekilde özenle tasarlanıp yapılmaktadır. Olsen ve yardımcıları fırın heykelin alt kısmını, önceden hazırlanan çengel şeklinde kıvrılmış levhaları yan yana ve üst üste yapıştırarak, hazırlanan ateşlik üzerinde şekillendirdiler. Bittiğinde beş metrenin üzerinde yüksekliği olacak olan ve tepe noktasında birbirine yaslanarak birleşecek iki kuleden oluşan heykelin şekillendirilmiş alt kısmı altındaki ateşlikle birlikte vinç yardımıyla pişirileceği yere taşındı.²³

Heykelin çevresine çalışmayı kolaylaştırmak için üzerinde çalışılabilecek bir iskele kuruldu ve Olsen ekibiyle birlikte, önceden hazırlanan çengel şeklinde kıvrılmış levhaları kullanarak heykeli şekillendirmeye devam etti. Şekillendirilmesi bitirilen heykelin yüzeyi, içinde metal oksitler bulunan bir astar uygulanarak renklendirildi ve daha sonra üzeri, seramik elyafla sarıldı. Üzeri sarılan heykel, yakıt olarak odun kullanılarak pişirmeye başlandı. Pişirim, kurutma ve yavaş yavaş sıcaklığı yükselterek istenilen pişirim sıcaklığına ulaşınca kadar, yaklaşık bir kaç gün sürdü. Sıcaklığın en yüksek olduğu an yani pişirimin sonlanacağı an, her zamanki gibi, fırın içindeki ateşin daha etkili olarak algılanabileceği gece karanlığına bırakıldı. Fotoğraf 46' da görüldüğü gibi, üzerindeki elyafı açılan fırın heykel, gecenin karanlığında parlayarak bütün ihtişamıyla izleyicileri büyüleyen bir gösteriye dönüşürken, heykel üzerinde özellikle yapılan boşluklardan dışarıya taşan parlamalar, görsel etkiye daha da arttırdı. Parlamalar, fırın heykel içindeki sıcaklığın yavaş yavaş azalmasıyla beraber bir süre sonra gece karanlığında yok olup gitti.²⁴

²³ <http://www.olsenkilns.com/ceramics.htm>, 9.11.2009

²⁴ <http://www.olsenkilns.com/ceramics.htm>, 9.11.2009

Fotoğraf 34 - 39 Nove, Fırın Heykel, Frederic Olsen, 2003, Nove, İtalya. Sırasıyla, Nove Seramik Festivali için yapılacak fırın heykelinin ateşlik bölümünün Job Forni Fabrikasında hazırlanışı ve çengel biçiminde kıvrılarak hazırlanan levhalarla heykelin Frederic Olsen ve diğer katılımcılarla birlikte şekillendirilmesi. (**Kaynak**; <http://www.olsenkilns.com/ceramics.htm>, 9.11.2009)

Fotoğraf 40 - 45 Nove, Fırın Heykel, Frederic Olsen, 2003, Nove, İtalya. Sırasıyla, Ateşliği ve bir kısmı fabrikada hazırlanan fırın heykelin vinçle fabridan alınıp pişirileceği alana taşınması, heykel çevresine kurulan iskele yardımıyla şekillendirmeye devam edilmesi, renk veren oksitlerle yüzeyinin kaplanması ve en son işlem olarak, heykelin seramik elyafla sarılması.

(**Kaynak**; <http://www.olsenkilns.com/ceramics.htm>, 9.11.2009)

Fotoğraf 46,47 Nove Fırın Heykel, Frederic Olsen, 2003, İtalya. Sırasıyla, 5m. yüksekliğindeki heykel, üzerindeki elyaf açılmış ve pişirim sonrası hali. (**Kaynak**; <http://www.olsenkilns.com/ceramics.htm>, 9.11.2009)

2.2.3. Frederic Olsen' nın, Gerçekleştirdiği Fırın Heykel Örnekleri

Seramik fırınları üzerine bir uzman olan Frederic Olsen, tıpkı Nina Hole gibi dünyanın bir çok yerinde fırın heykeller yapmıştır. Olsen 1996 yılında Nina Hole ile tanışmasının ardından, bu sanatçıyla, 2002 yılında, Uluslararası Seramik Akademisinin ellinci kuruluş yıldönümünün kutlanacağı, Atina' da beraber gerçekleştirdikleri Fırın Heykel Anıtsal H gibi bir çok ortak projeye imza atmıştır. Aşağıda Sanatçının yaptığı bazı fırın heykel örnekleri verilmiştir.

Fotoğraf 48, 49 "Şehrin yeniden doğuşu için bir heykel", Frederic Olsen, 2009, New Orleans, sırasıyla, gece karanlığında üzerindeki elyaf açıldıktan ve pişirimden sonra.

(**Kaynak;** <http://www.olsenkilns.com/ceramics.htm>, 9.11.2009)

Fotoğraf 50, 51 Frederic Olsen, Zürich İsviçre, yaklaşık 3 m. yükseklikte. gece karanlığında üzerindeki elyaf açıldıktan ve pişirimden sonra.

(**Kaynak;** <http://www.olsenkilns.com/ceramics.htm>, 9.11.2009)

2.3. Tom Barnett

Tom Barnett, bir parça seramikçi, bir parça heykeltıraş, bir parça performans sanatçısı ve olduğu yerde pişirilen, bulunduğu yere özgün büyük boyutlu fırın heykellerin ve özel fırın heykel gösterilerinin sanatçısıdır. Newcastle Üniversitesi Upon Tyne' de, güzel sanatlar okulunda heykel üzerine eğitim alan sanatçı Tom Barnett, Cardiff Üniversitesinde de seramik üzerine mastır yapmıştır. 1995' den bu yana çeşitli sanatsal etkinliklerde, grup çalışmalarında ve sanat festivallerinde yer alan sanatçı, halen İngiltere Surrey'de sanatçı öğretmen olarak çalışmaktadır.²⁵

Başlangıçtan itibaren, heykelleri için en uygun malzeme olarak seramik malzemeyi gören sanatçı, bazı galeri sorumlusu küratörlerin, kendisini, el sanatlarına daha yakın galerilere yönlendirmeye çalışmalarından dolayı bir süre seramik konusunda tereddüt yaşar. Ancak 1999 yılında Japonya Shigaraki' deki Seramik Enstitüsünde misafir sanatçı olarak geçirdiği altı ay ve daha sonraki Japonya ziyaretleri, sanatçının ilerideki sanat yaşamını ve sanat görüşünü çok derinden etkiler.²⁶

Geçirdiği altı ay içinde, derin ve etkileyici Japon kültüründen çok şey öğrendiğini söyleyen Tom Barnett, Japon seramikçilerin büyük boyutlu noborigama ve anagama fırınlarındaki pişirimlerinden çok etkilenmiştir. Bu fırınlarda yapılan pişirim günler alır ve pişirim için çok yardıma ihtiyaç vardır. Fırının doldurulup ateşlenmesi ile başlayan pişirim süreci, fırın sıcaklığının yavaş yavaş yükselerek yüksek pişirim derecesine ulaşması ve yine yavaş yavaş soğumasıyla devam eder ve fırının boşaltılmasıyla son bulur. Günler alan bu süreçte bir çok kişi rol alır, birçok kişi ateşi beslemek için fırına sürekli odun atarken bazıları onlara yemek yapar, sofrayı hazırlar, bazıları ise yalnızca orada bulunup çalışanlarla bir arada olur, bu, oradaki insanları bir araya getiren gerçekten önemli, harika bir fırsattır. Sanatçıya göre bu süreçte bir merasim vardır, bilim, gerilim, yaşam ve kendi gizemleriyle dolu harika insanlar vardır.²⁷

²⁵ <http://www.tombarnett.net/history.html> 12.02 2010

²⁶ www.themaking.org.uk/Content/makers/ceramics/html 12.02 2010

²⁷ www.themaking.org.uk/Content/makers/ceramics/html 12.02 2010

Sanatçı, seramik süreci içinde en çok zevk aldığı sürecin, pişirim süreci olduğunu söyler. Ona göre, yapılan heykeller, fırının içinde ateşle buluşuncaya kadar, içi boş kap gibidirler, ancak ateşle hayat bulurlar ve özel bir şeye dönüşürler, bu süreçte bazıları parçalanır bazıları ayakta kalır tıpkı yaşamda olduğu gibi. Galerilerde izleyici seramik heykellerin sonlanmış halini görür ve pişirim sürecinden haberi olmaz. Dolayısıyla bu etkileyici süreç, galerilerde sergilenen heykellerle birlikte, fotoğraf, belge ve kayıtlarla izleyiciye sunulmalıdır.²⁸

Bir süre bazı performans sanatçılarıyla birlikte çalışmalara katılan Tom Barnett, bu performans sanatçılardan özellikle birinden, Michael Mayhew' den çok etkilenmiştir. Artık durağan sanat eserleri yapmanın kendisine yeterli gelmediğini hissetmeye başlamıştır ve farklı birşeyler yapma arzusundadır. Mezuniyetinden sonra bir süre atölyemde yalnız çalıştım ancak bu süreçte kendimi çok yalnız hissettim diyen sanatçı, galerilerde sergilenmek üzere yapılan durağan işlerin, sanatçının izleyicisiyle ilişki kurmasında yetersiz olduğunu düşünmektedir. Bu yalnızlığı gidermenin ve izleyiciyle daha yakın ilişkiye girmenin en iyi yolunun, izleyicinin de katılımcı olarak yaratım sürecine katkıda bulunduğu, her türlü paylaşım ve etkileşimin sağlandığı atölye çalışmaları olduğunu söylemektedir.²⁹

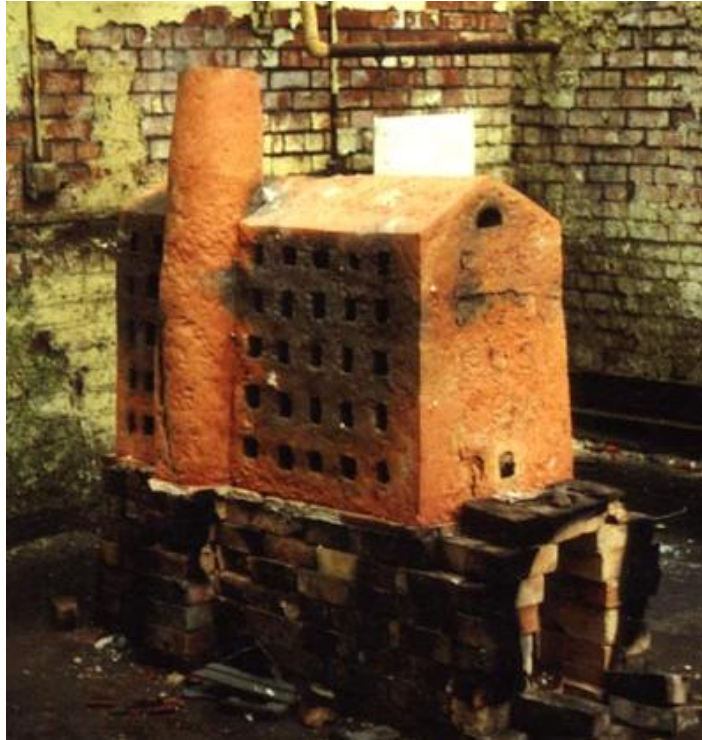
Tom Barnett, sanat ve seramik üzerine sahip olduğu bu düşüncelerine paralel olarak sanat yaşamına yön vermiştir. Bu doğrultuda, 2000 yılından itibaren Ateş Projeleri adını verdiği sanatsal etkinliklere başlamıştır. Bu projeler, bazen bir festival, bir açılış, bazen de bir anma, bir kutlama etkinliği içinde yer alır ve büyük bir izleyici kitlesi tarafından izlenir. Projede, sanatçı izleyicilerin bir kısmının katılımıyla, olduğu yerde pişirilen bir seramik heykel yapar. Katılımcılar bazen davetli sanatçılar olduğu gibi bazen de o yörenin sanatçıları veya yetişkinler ile, çocuklar olabilmektedir. Sanatçı gerçekleştireceği fırın heykelin bütün aşamalarını, şekillendirilmesinden pişirilmesine kadar katılımcılarla birlikte yapar. Bu süreçte tam bir işbirliği vardır, paylaşım yalnızca yapılan işte değil aynı zamanda yenilen yemekte, karşılıklı düşüncelerde, birlikte başarmanın verdiği mutlulukta da vardır. Gece karanlığına bırakılan pişirimin bitiş süreci, projenin en can alıcı en heyecan verici anıdır. Üzeri açılan fırın heykel, gecenin karanlığında parlarken ortaya çıkan

²⁸ www.themaking.org.uk/Content/makers/ceramics/html 12.02 2010

²⁹ www.themaking.org.uk/Content/makers/ceramics/html 12.02 2010

coşku, izleyicide belki de hayatı boyunca unutamayacağı bir tecrübe, bir iz bırakacaktır. Burada gerçekleşen aslında bir çeşit performans sanatıdır.³⁰

Sanatçının yaptığı, fırın heykellerin bir çoğunun biçimi mimari ile ilişkilidir. Genel de o yörede bulunan halihazırda mevcut eski yapıları seçer. Bu seçimi yaparken, katılımcılarla birlikte o mimari yapının o yöreyle, oradaki toplumla olan ilişkisini sorgular. Bazen bu yapılar geçmişteki görevini tamamlamış artık yeni görevler için yenilenmiş yapılardır, tıpkı İngiltere'nin Salford Kentinde bulunan Islington Değirmeni gibi. Geçmişte Değirmen olarak hizmet veren bu yapı, bulunduğu bölgenin yeni sanat ve tasarım stüdyolarına dönüşmesine hizmet etmek için, Bloodstream Görsel Sanatlar Sergisine ev sahipliği yapmıştır. Bu etkinlikte Barnett, fırın heykel olarak, değirmenin ilk yapıldığı halini gösteren bir minyatürünü yapmıştır. (Fotoğraf 52' de görülen)³¹

Fotoğraf 52 " Mill ", Tom Barnett, 2000, Bloodstream Islington Mill, Salford.
(**Kaynak:** <http://www.tombarnett.net/mill.html>, 12.02.2010)

³⁰ www.themaking.org.uk/Content/makers/ceramics/html 12.02 2010

³¹ <http://www.tombarnett.net/history.html> 12.02 2010

Sanatçı, tıpkı diğer fırın heykel yapan sanatçılar gibi, kullandığı seramik çamurunun, içine koyduğu şamot, kum ve odun talaşı ve benzeri malzemelerle, hem yapım aşamasındaki mukavemetini, hem de termal şoklara, küçülmeye karşı direncini arttırmaya çalışır. Fırın heykeli, yine diğer sanatçılar gibi, fırın tuğlalarıyla yaptığı ateşlik üzerinde şekillendirip seramik elyafı sarar. Pişirmede yakıt olarak odun kullandığı gibi gaz da kullanır. Tom Barnett' i diğer fırın heykel yapan sanatçılardan ayıran önemli bir özelliği; yapmış olduğu heykelin içini, katılımcıların yaptığı küçük seramik objelerle doldurmasıdır. Bunun anlamı kendi kendinin fırını olan heykelin, aynı zamanda bu küçük seramik objelerin de fırını olmasıdır. Sanatçının 2000 yılından bu yana gerçekleştirdiği bir çok fırın heykel veya kendi deyimiyle ateş projelerinden bazı örnekler aşağıda verilmiştir. Bu örnekler sanatçının sanat düşüncesini ortaya koymakla beraber fırın heykel yaparken izlediği aşamaları da göstermektedir.

2.3.1. Fırın Heykel Schooner Kılın

Tom Barnett, İngiltere'nin Appledore ve Amerika'nın Johnstone Kasabaları arasında yapılan seramik ticaretinin dörtyüzüncü yılını kutlamak üzere düzenlenen Appledore Sanat Festivaline davet edilir. Sanatçı, yapacağı fırın heykel için eskiden Amerikaya yapılan ticarete kullanılan schooner adı verilen eski gemilerden birini model olarak kullanır ve bu gemiyi çevredeki dört okuldan gelen çocukların yaptığı küçük seramik gemileri pişirmek amacıyla diğer katılımcılarla birlikte inşa eder. Fotoğraf 53 den 62 ye kadar görüldüğü gibi, sanatçı, yer seçiminden sonra, fırın heykelin üzerine yapılacağı, ateşlik görevi gören taban kısmını hazırlar. Daha sonra heykelin şekillendirilmesinde yardımcı olacak olan ağaç malzemedeki kalıp hazırlar ve bu kalıbın yardımıyla heykeli katılımcılarla beraber şekillendirir. Heykelin küçülme esnasında parçalanmaması için, üç parça yapar ve yan duvarlar mukavemeti arttırmak üzere dikey levhalarla desteklenir. Küçük öğrencilerin yaptığı seramik objeler de geminin içine yerleştirildikten sonra heykelin üzeri seramik elyaf ile sarılarak çok yavaş bir şekilde pişirmeye başlar. Günün erken saatlerinde başlayan pişirimin ilk beş saatinde 100 ile 150 °C dereceye kadar çıkılır ve gün boyu süren pişirim gecenin geç saatlerine kadar sürer. İzleyicilerin eğlenerek katıldığı pişirimin son saatleri, yaklaşık 1050 °C sıcaklığa ulaşan heykelin üzerini saran seramik elyafın açılmasıyla son bulur. Üzeri açılan fırın heykel gecenin karanlığında parlarken, heykelin içindeki ateşin beyaz kızıl ışığı, sanatçının heykel üzerinde

özellikle kurguladığı deliklerden, açıklıklardan dışarıya sızarak inanılmaz bir gösteriye dönüşür.³²

Fotoğraf 53 - 56 “ Schooner Kiln “,Tom Barnett, 2007, Appledore Arts Festival, Devon, A.B.D. Sırasıyla, seramik heykelin maketi, şekillendirme için hazırlanan ağaçtan kalıp, fırın heykelin altında yer alan ateşlik için zeminin hazırlanması ve hazırlanan ateşlik.

(**Kaynak:** [http://www.tombarnett.net/Schooner Kiln.html](http://www.tombarnett.net/Schooner%20Kiln.html), 12.02.2010)

³² [http://www.tombarnett.net/Schooner Kiln.html](http://www.tombarnett.net/Schooner%20Kiln.html), 12.02.2010

Fotoğraf 57 - 60 “ Schooner Kiln “,Tom Barnett, 2007, Appledore Arts Festival, Devon, A.B.D., Sırasıyla, Kalıp üzerinde heykelin şekillendirilmesi aşamaları, katılımcılar tarafından yapılan seramikler heykelin içine yerleştiriliyor. (**Kaynak:** [http://www.tombarnett.net/Schooner Kiln.html](http://www.tombarnett.net/Schooner%20Kiln.html), 12.02.2010)

Fotoğraf 61 , 62 “ Schooner Kiln “,Tom Barnett, 2007, Appledore Arts Festival, Devon, A.B.D., Pişirme işlemi bitmiş ve gece karanlığında heykelin üzerindeki elyaf açılmış ve içinden çıkarılan küçük heykelciklerle birlikte sergileniyor. (**Kaynak:** [http://www.tombarnett.net/Schooner Kiln.html](http://www.tombarnett.net/Schooner%20Kiln.html), 12.02.2010)

2.3.2. Fırın Heykel, Urban Jungle

Tom Barnett, 2005 yılı yazında Bridport Sanat Merkezi tarafından, İngiltere Dorset'teki Summer Thing haftasonu etkinliklerine çağrılır. Atölye çalışmalarının merkezi bir rol oynadığı bu etkinliğin teması, katılımcılara, kentsel balta girmemiş orman veya kentsel karmaşa anlamına gelen "urban jungle" olarak verilir. Sanatçı, etkinlikte, sekiz ile on yaşları arasındaki çocukların yaptığı seramik objeleri pişireceği bir fırın heykel tasarlar. Tasarladığı fırın heykel bir bina olacaktır. Tom Barnett, çocuklarla birlikte yapmayı tasarladığı binayı bulmak üzere, kent içinde bir gezi düzenler. Çocuklarla birlikte yapılan bu gezi, yalnızca seçecekleri binayı bulmak değil aynı zamanda çocukların kente olan farkındalığını arttırmak, kenti daha iyi tanımak anlamına da gelmektedir. Bu gezi sonunda yapacakları bina olarak, belediye binasını seçerler ve hep birlikte belediye binasını gezerek binayı daha yakından tanımaya çalışırlar..³³

Sanatçı tarafından, etkinlik süresinde, çocuklara tasarımdan, şekillendirmeye, kurumadan, sırlama ve pişirime kadar seramik süreci açıklanır. Çevredeki binaların biçimleri, işlevleri incelenir, tartışılır ve daha sonra çocuklar seramikten kendi binalarını yaparlar. Çocuklara bir yandan pencere, kemer, merdiven, duvar ve benzeri terimlerle mimari dil kazandırılırken diğer yandan üç boyutlu biçim, biçim ve işlev arasındaki ilişki öğretilir. 63 den 66 ya kadar olan fotoğraflarda görüldüğü gibi; Tom Barnett tarafından belediye binasının maketi, bir fırın heykel olarak yapılır ve çocukların yaptığı seramik evler, binalar fırın heykelin içine yerleştirilerek birlikte pişirilir. Her zamanki gibi pişirimin son aşaması, sanatçı tarafından gece karanlığına bırakılır. Kent içinden ve dışından gelen izleyiciler önünde fırın heykelin üzerini saran fırın elyafı açılır ve gecenin karanlığında sarı parlak ateş halinde parlayan fırın heykel, Urban Jungle gösterisini sunar. İzleyicilerin coşkulu bakışları altında, soğudukça gecenin karanlığında yavaş yavaş kaybolur. Ertesi gün açılan fırın heykel içinden, çocukların yaptığı seramik binalar çıkarılarak sergilenir..³⁴

³³ <http://www.tombarnett.net/history.html> 12.02 2010

³⁴ <http://www.tombarnett.net/history.html> 12.02 2010

Fotoğraf 63, 64 “ Urban Jungle “,Tom Barnett, 2005, Bridport Arts Centre, Dorset, İngiltere, Gece karanlığında 1200 °C ulaşan heykelin üzeri açılıyor ve fırın heykel, pişirimin ertesi günü

(**Kaynak:** <http://www.tombarnett.net/urbanjunugle.html>, 12.02.2010)

Fotoğraf 65, 66 Sırasıyla, Tom Barnett, kasaba merkezinde çocuklarla birlikte atölye çalışması yapıyor. Atölye çalışmasına katılan çocukların seramik çalışmaları, Urban Jungle adlı fırın heykelin içinde pişirildi. 2005, Bridport Arts Centre, Dorset, İngiltere,

(**Kaynak:** <http://www.tombarnett.net/urbanjunugle.htm> , 12.02.2010)

2.3.3. Tom Barnett' in Geçekleştirdiği Fırın Heykel Örnekleri

Tom Barnett, atölyesinde yalnız başına çalışırken çektiği yalnızlıktan kurtulmak izleyicisi ile birlikte olmak üzere çıktığı fırın heykel serüveninde, dünyanın bir çok yerinde fırın heykeller yapmıştır. Bulunduğu bölgenin geçmişine göndermeler yapan ve yerel halkın kendi bölgelerine daha farklı bakmasına vesile olan bu heykelleri, her seferinde, geniş bir izleyici ve katılımcı kitleyle birlikte ortaya çıkarmıştır. Aşağıda Sanatçının yaptığı bazı fırın heykel örnekleri verilmiştir.

Fotoğraf 67,68 “ Clay Body Incubator “,Tom Barnett, 2004, Montana, A.B.D.
Pişirim sonu, fırın elyafı henüz işin üzerinde sarılı ve ertesi gün son hali.

(**Kaynak:** <http://www.tombarnett.net/ClayBodyIncubator.html>, 12.02.2010)

Fotoğraf 69 Basingstoke, Tom Barnett, Yaklaşık 1050 °C de işin üzeri açılırken.

(**Kaynak:** <http://www.tombarnett.net/basingstoke.html>, 12.02.2010)

Fotoğraf 70 Basingstoke, Tom Barnett, 2007, yaklaşık h: 2 m., Ø: 70 cm.,
Milestones Müzesi,
(**Kaynak:** <http://www.tombarnett.net/basingstoke.html>, 12.02.2010)

2.4. Jorgen Hansen

Danimarkalı sanatçı Jorgen Hansen, 1965' de seramiğe Avrupa ve Kanada' da çeşitli atölyelerde ve bir dönemde, seramik sanatçısı Bernard Leach' in yanında çalışarak başladı. Uzun yıllar, çoğu seramik tornasında şekillendirilmiş, stüdyo çömlekçiliği tarzında, işlevsel seramik işler yaptı. 1989 yılında Danimarka' da Kolding Tasarım Okulu' nda öğretmenliğe başladı. 1990 ların başında kendini daha etkili ifade etme arzusuyla, adına " firing sculptures ", yanan heykeller dediği fırın heykel denemelerine başladı. İlk denemesini 1994 yılında Danimarka' da bir sanat müzesinin bahçesinde de yaptı. O tarihten günümüze kadar İsveç, İrlanda, Almanya, Avusturalya ve İzlanda da olmak üzere yaklaşık ondokuz farklı fırın heykel projesi gerçekleştirdi.³⁵

Ömürboyu seramik yaparak geliştirdiği projelerinin çıkış noktasının, dünya gerçekleri ve dünyadaki farklılıklar ve değişimden aldığı ilham olduğunu ve her yeni işinde bu ifadeyi daha öteye götürüp geliştirdiğini söyleyen, Jorgen Hansen, yanan heykeller dediği, fırın heykellerini ise şöyle tanımlar;

" Fırın heykellerim, bir ile üç hafta arasında ki bir zaman süreci içinde yapılıyor. Fırın heykellerin, en haz veren anı, şekillendirilmesi bitirildikten sonra izalasyon için üzerinin seramik elyafla sarılıp, kendi kendinin fırını olarak 1000 °C - 1200 °C derecelere kadar piştiği andır, işte bu anda, fırın heykelin üzerindeki elyaf alınır ve kısa ancak çok yoğun bir şekilde hissedilen, kutsal güzellikteki parlayan heykel görünür. Görünen bu heykel bir çok şeffaf duvardan yapılmıştır, fırının içi sıcaklığın etkisiyle beyaz parlarken, dışı daha soğuk olduğundan daha az parlak ve daha karanlıktır. Burdaki düşünce normalde saklı olan şeylerin içini görünür yapmaktır. Üzeri açıldığı zaman, parlayan heykelin en çok ışık saçan yeri içidir ve alıılmamış bir şekilde içi daha çok algılanır. Fırın heykellerim çevreye yankı verir, zaman ve değişim hakkında bir oyundur. Işıyan heykeli izlerken, projenin ilk halinden bu yana geçen zamanın ve değişimin önlenemezliğini yoğun bir şekilde hissedersiniz. "³⁶

2.4.1. Fırın Heykel, Ekmek

2009 Yazında Slovenya' ya dördüncü Voglje Seramik Sempozyumuna davet edilen Jorgen Hansen, sempozyum sonunda Slovenya, Kranj' da yeni açılan bir ekmek fırınının önüne kalıcı olarak konulacak bir fırın heykel tasarlar. Fotoğraflarda görüldüğü gibi, Sanatçı ilk önce ekmek ve pizza hamurdan esinlenerek, hamur

³⁵ <http://www.firingsculpture.com/cv> , 12.02.201

³⁶ <http://www.firingsculpture.com/cv> , 12.02.201

parçası ve açılmış pizza hamuru biçiminde parçalar yani seramik birimler hazırlar. Fırın tuğlalarından yaptığı bir taban üzerine hazırladığı birimleri ekleyerek fırın heykeli şekillendirir. Yaklaşık bir ton seramik çamuru kullanılarak hazırlanan heykelin üzeri sarılarak yirmi dört saatte 1050 °C kadar pişirilir. Gece karanlığında izleyicilerin önünde fırın heykelin üzeri açılır. Karanlıkta adeta şeffaflaşmış fırının parlayan görüntüsü, içi ve bütün detayları ortaya çıkar.³⁷

İki metre yüksekliğindeki fırın heykel incelendiğinde, önündeki açıklık ile bir fırını akla getiriyor ve bu açıklık heykelin içini göz önüne seriyor. Sanatçının, yaptığı diğer fırın heykellerde olduğu gibi, bu fırın heykelde de heykelin içini göz önüne serme, birşeylerin içini gösterme, normalde saklanmış veya görülemez olanı görünür yapma düşüncesinin yine vurguladığı görülüyor.

Fotoğraf 71 - 73 “ Bread “ Jorgen Hansen, 2009, Slovenya, Sırasıyla birimlerin hazırlanması ve hazırlanan taban üzerine heykelin şekillendirilmesi.

(**Kaynak;** <http://www.firingsculpture.com/project/slovenien/> , 12.02.2010)

³⁷ <http://www.firingsculpture.com/slovenia>, 12.02.201

Fotoğraf 74,75 " Bread " Jorgen Hansen, 2009, Slovenya, fırının üzerinin açılmış hali ve pişirim sonrası

(**Kaynak**; <http://www.firingsculpture.com/project/slovenien/> , 12.02.2010)

2.4.2. Fırın Heykel After The Cowboys

1998 yılında sanatçı Jorgen Hansen, Avustralya Launceston' da Tasmania Üniversitesinde bir fırın heykel yapmak üzere davet edilir. Adını western filmlerinden alan, After The Cowboys (Kovboylar Sonrası) adlı fırın heykel, Üniversitenin Yüksek Teknoloji Fakültesi' nin modern binasıyla Güzel Sanatlar Fakültesi' nin 1950' lerden kalma tuğla ve ahşaptan yapılmış binasının arasındaki alana yapılacaktır. Üç metre çapında ve iki buçuk metre yüksekliğindeki bu heykel yaklaşık dört ton çamur ile yedi günde yapılıp, on altı saat civarında bir sürede de pişirilmiştir.³⁸

Birbirine yapıştırılmış binlerce hassas, ince parçadan meydana gelen heykelin oldukça sağlam bir yapısı vardır. Hansen iki haftadan uzun bir zaman kullanacağı çamuru seçmek üzere deneyler yapmış ve sonunda, bol miktarda silika ve demir ile yüklü ve kalsiyum oksit içeren lokal bir seramik çamuru bulmuştur. Şaşırtıcı bir şekilde yaş mukavemete sahip, şekillendirmeye elverişli ve oldukça plastik olan bu çamur, 1200 °C derecede zinterleşmektedir. Çamurun bu çalışma kolaylığı sayesinde heykeli oluşturan parçalar çatlayıp kırılmadan, bükülüp yapıştırılmasının yanında kurutma makinasına ihtiyaç duyulmadan kolaylıkla üst üste yapıştırılarak yükseltilmiştir. Yapımı tamamlanan heykelin üzeri seramik elyafla kapatılmış, önemli noktalar krom nikel telle bağlanırken elyafın çevresi yumuşak çelik telle sarılmıştır.³⁹

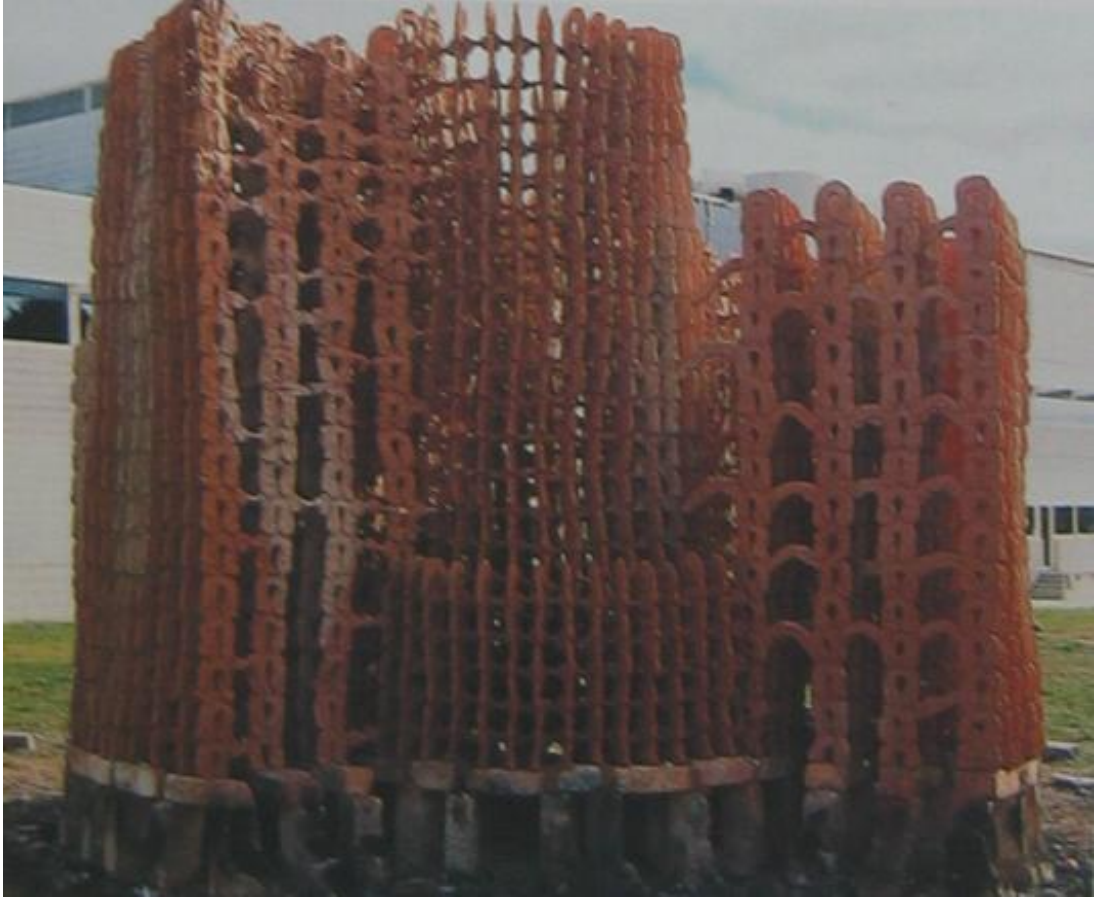
Heykelde kullanılan kilin yapısındaki fiziksel suyun uzaklaştırılması için, ilk önce heykelin altındaki ateşlik içinde çok sayıda küçük küçük ateş yakılmıştır ve bu şekilde yaklaşık üç saat pişirilmiştir. Bu sürenin sonunda küçük ateşler birleştirilerek tek bir ateşe çevrilmiştir ve ortalama her saat başında 100 °C arttırılarak yaklaşık on altı saatte pişirilmiştir. Pişirim için kaliteli enerji veren odunlar kullanılmıştır. Pişirimin 1150 °C sıcaklığa ulaştığı anda, yüz kişiden fazla bir izleyici topluluğunun önünde heykel üzerindeki elyaf açılmış ve inanılmaz bir görüntü izleyicilerin hafızalarına kazınmıştır.⁴⁰

³⁸ Wincent McGrath, " **Sculptures of Jorgen Hansen** ", Ceramics Technical, sayı : 14, 2002, 81 s.

³⁹ Wincent McGrath, y.a.g.e. 81 s.

⁴⁰ Wincent McGrath, y.a.g.e. 80 s.

Jorgen Hansen' in fırın heykellerinin bir özelliği de zaman içinde yıkılıp yok olmasıdır. Bu yaşam döngüsünün bir gereğidir. Bu heykelde de bu gözlemlenmiştir. Hansen' in fırın heykeli After The Cowboys ile ilgili bir makale yazan Vincent McGrath bununla ilgili şöyle yazar; “ *Şu anda üzerinden geçtiğim alanın, on sekiz ay önce inanılmaz bir ateş gösterisiyle hafızalarımıza kazınan o fırın heykelin piştiği alan olduğuna dair önümde otların üzerinde isli, yalnızca bir sekiz metrelik alan ve bu alana dağılmış seramik parçaları var. Bir de üzeri açılmış fırın heykelin o inanılmaz dramatik anı. Yerde bir yükselti olarak bulunan bu yıkıntının parçaları gerçek ancak hayalimizde o inanılmaz geceye bizi götürmek için yeterli oluyor. Hansen' in heykellerinde evrimi ve değişimi görüyoruz.* “⁴¹

Fotoğraf 76 After The Cowboys, Tasmania, Avustralya, 1998 yaklaşık 2,5 m. yüksekliğinde, yapıldıktan 18 ay sonra yıkılmıştır.
(**Kaynak**; Ceramics Technical, sayı : 14, 2002, 80 s.)

⁴¹ Wincent McGrath, y.a.g.e. 78 s.

2.4.3. Jorgen Hansen' in Geçekleştirdiği Fırın Heykel Örnekleri

Jorgen Hansen, dünyanın bir çok yerinde, tonlarca seramik çamuru kullanarak, yüksekliği 2 metreden 6 metreye kadar olan 19 fırın heykel gerçekleştirmiştir. Aşağıda sanatçının gerçekleştirdiği bazı fırın heykel örnekleri verilmiştir.

Fotoğraf 77,78 "Circle of Transformation " (Dönüşüm), 4 m, çapında ve 2,6 m. yüksekliğindeki fırın heykel 8 ton kırmızı kilden, Ağustos 2002'de Berlin' de yapılmış. Üzeri açıldıktan sonra ve ertesi günkü hali.

(Kaynak;<http://www.firingsculpture.com/firingsculptures/>, 12.02.201)

Fotoğraf 79 Brydsomme Stier, “Yorucu Yollar”, 2004, Danimarka, fırın heykelin üzerindeki seramik elyafı açılmış hali .

(Kaynak;<http://www.firingsculpture.com/firingsculptures/wearisome/> 12.02.2010)

Fotoğraf 80 Brydsomme Stier, “Yorucu Yollar”, Yüksekliği 3 m. olan fırın heykel, 2004 Haziranında, Viborg Danimarka'da Reformu'nun 475 yıl dönümünü kutlamak için 6 ton seramik çamuru kullanılarak yapılmıştır. Pişirim sonrası hali. (Kaynak;<http://www.firingsculpture.com/firingsculptures/wearisome-p/> 12.02.2010)

3.BÖLÜM

FIRIN HEYKEL UYGULAMALARI

3.1. Fırın Heykel, Taslar

“Taslar” adı verilen birinci fırın heykel uygulamasında, silindirik gövdesiyle hem biçiminin elverişliliği hem de üzerine yüklenen simgesel anlamdan dolayı plastik tas biçimi seçilmiştir. İşlevselliğinden dolayı, mutfaktan tuvalete, atölyelerden evlere, sıradan işyerlerinden en prestijlilerine kadar birçok yerde kullanılan, sıvıdan katıya birçok malzemeyi taşımada, saklamada, içinde alçı karmadan ayran yapmaya ve akla gelebilecek daha birçok alanda kullanıma olanak veren plastik taslar, üstelik çok ucuz olmasından dolayı da kullanımı tercih edilen kaplardır. Bir veya birkaç kullanımdan sonra fırlatılıp atılabildiği gibi uzun yıllar boyunca da kullanılabilirler. Son derece yalın, sade bir biçime sahip plastik taslar çok kolay kullanılmaya olanak sağlayan sade kulplara sahiptir. Üzerindeki ölçü çizgileriyle, kullanıcıya içindeki malzemenin miktarı hakkında yaklaşık bilgi de verirler.

Taslar; işlevsel, çalışkan, adı ön plana çıkmayan, sade, alçak gönüllü, sıradan değil ama sıradan görülen, yerin beşyüz metre altına inip maden çıkaran maden işçisi, soğukta sıcakta, tarlada yılmadan toprakla boğuşarak yalnız kendi karnını doyurmak için değil herkes için küçücük tohumlardan tonlarca ürün yetiştiren çiftçi, yaşamımızın her alanında yer alan her türlü ürünün üretiminde yer alan fabrika işçisi, ekmekçi, postacı, servis şöförü, kamyoncu, boyacı gibidirler. Veya tam tersi, madenci, çiftçi, fabrika işçisi, ekmekçi, postacı, servis şöförü, kamyoncu, boyacı; işlevsel, sade, sıradan değil ama sıradan görülen plastik kaplar gibidirler. Bu doğrultuda, hem kendini hem de içine yerleştirilen başka heykelleri pişirmeye olanak veren fırın heykelin biçimini plastik taslardan almanın, fırın heykelin biçimi ve işlevi anlamında örtüşeceği düşünülmüştür.

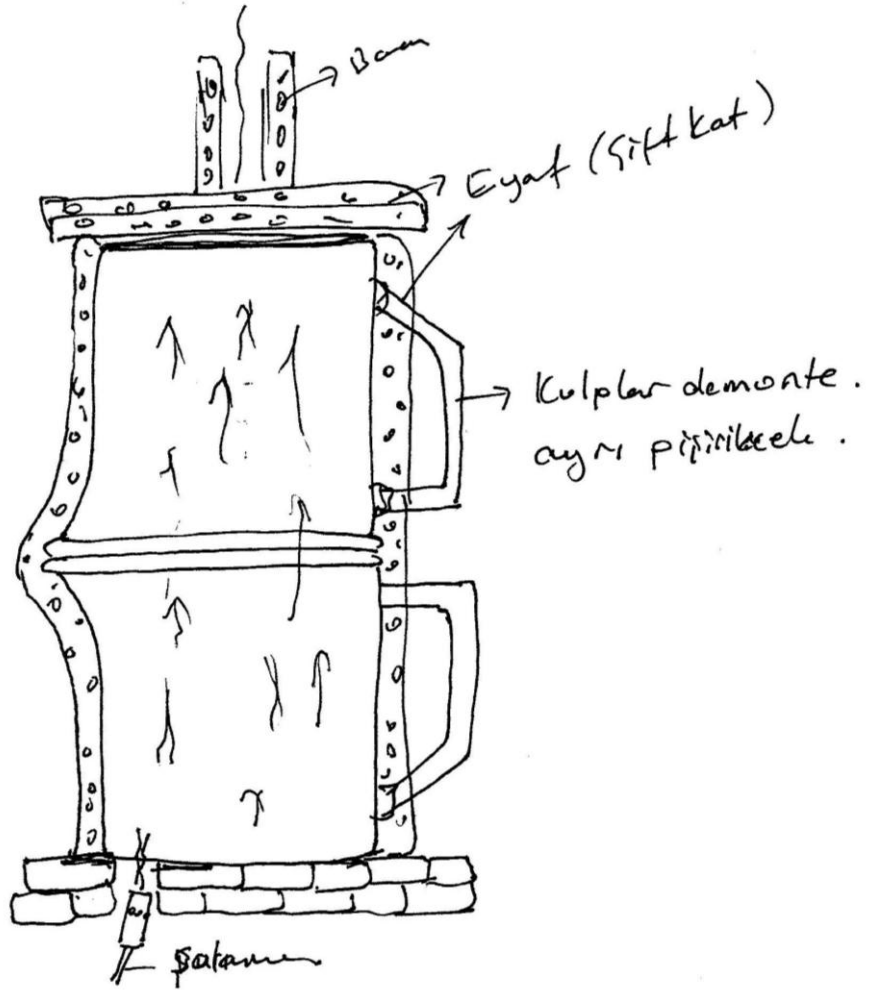
Fırın heykellerin bir başka yapılma nedeni de, seramik heykelin şekillendirilmesinden pişirilmesine kadar olan süreci, izleyiciyle paylaşmak, sanat eserini, sanatçıyı ve sanat izleyicisini bir araya getirerek, birlikte çalışmak ve karşılıklı iletişimde bulunmak suretiyle ortak düşünceler oluşturmak olduğu göz önüne alınırsa, gerçekleştirilecek fırın heykel Taslar’ ın, bu birlikteliği, karşılıklı

iletişimi, ve ortak çöşkuyu, sahip olduğu sıradan, sade biçimine rağmen sağladığında, taslarla özdeşleştirilen sade, sıradan görülen ancak hiç de sıradan olmayan büyük bir çoğunluğun onurlandırılması düşüncesi de gerçekleştirilir.

3.1.1. Fırın Heykel Taslar' ın Yapım Aşamaları

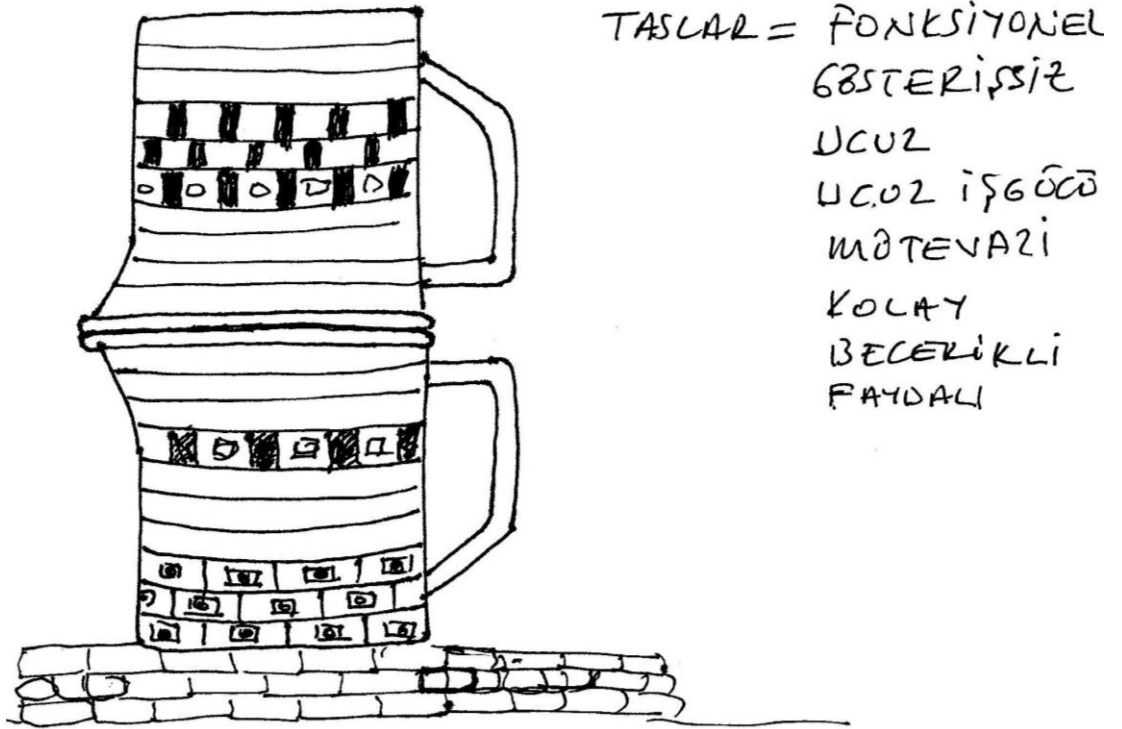
3.1.1.1. Tasarım ve Fırın Heykeli Oluşturan Birimlerin Kalıplarının Hazırlanması

Yapılacak fırın heykel, günlük yaşamda kullandığımız plastik tasların orantılı olarak büyütülmüş halinde ve şekil 1 ve 2 deki eskizlerde görüldüğü gibi ağız ağıza ve üst üste konulmuş iki tasan oluşmaktadır. Yüksekliği yaklaşık iki metre ve çapı yaklaşık doksan beş santimetre olarak öngörülmüştür.

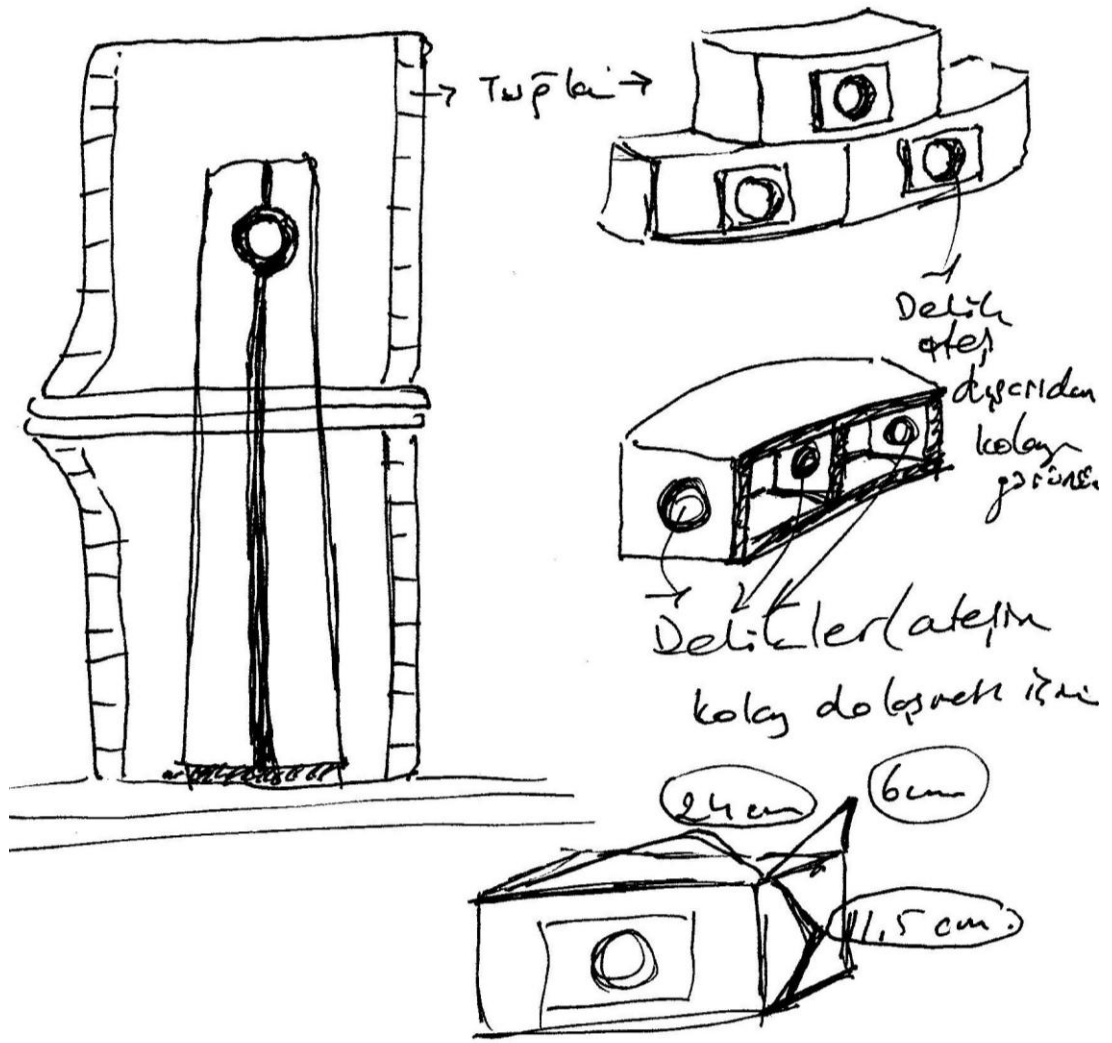
Şekil 1 , Fırın heykel "Taslar" eskiz 1

Fırın heykel tasların, Şekil 3 deki eskizde görüldüğü gibi tuğla şeklindeki birimlerin bir araya getirilmesiyle, şekillendirilmesi tasarlanmıştır. Birimlerin önceden hazırlanması ve hepsinin daha sonra birleştirilmesi sürecinde, yapılacak birimlerin sayısının fazlalığından dolayı şekillendirilme için uzun bir zamana ihtiyaç duyulması ve heykeli oluşturacak birimlerin plastik halde korunmasının zorluğu, nedeniyle, birimlerin kuruyken bile yapıştırılmasına olanak sağlayan paperclay başka deyişle kağıt katkılı seramik çamurundan şekillendirilmesine karar verilmiştir.

Şekil 2 , Fırın heykel "Taslar" eskiz 2

Heykeli oluşturacak birimler yani tuğlalar Şekil 3 de görüldüğü gibi, içlerinin dolu olması halinde kurumada ve pişirmede çıkabilecek problemlerin aşılması için içleri boş kutu şeklinde tasarlanmış ve üzerine binen ağırlığı kaldırabilmesi için, içine destekler konulmuş, sıcaklığın fırın içinde daha kolay dolaşması amacıyla da destekler üzerine delikler açılmıştır. Her bir sırada onbir tuğla olmak üzere onsekiz sıradan oluşan heykel için toplam yüzdoksansekiz tuğla yapılması tasarlanmıştır.

Şekil 3 , Fırın heykel "Taslar" eskiz 3

Pişirim sonunda üzeri açılacak olan fırın heykelin içinden ateşin daha iyi görülebilmesi, dolayısıyla görsel etkinin artırılması amacıyla tuğlaların üzerine delikler açılması ve bazı tuğlaları daha kısa yapmak suretiyle iki tuğla arasında ateşin görülebileceği boşluklar oluşturulması planlanmıştır.

Tuğlaların üretimi için iki farklı boyutta alçı kalıp hazırlanmış ve bütün tuğlalar bu iki kalıp içine, hazırlanan seramik çamurunun basılması; bazı tuğlalar ise kalıptan çıkarılan tuğlalara çamur eklemek suretiyle el ile şekillendirilmiştir.

Fotoğraf 81,82 Alçı tuğla kalıpları

3.1.1.2. Seramik Çamurunun Hazırlanması

Fırın heykelin pişirimin son aşamasında sıcakken üzerinin açılması nedeniyle oluşacak termal şoka karşı kalın taneli şamotlu kırmızı çamur, kaba tuğla çamuru seçilmiştir. Daha önce verilen karar doğrultusunda paperclay başka deyişle kağıt katkıli seramik çamuru yüzde on oranında kağıt hamuru ilavesi ile hazırlanmıştır. Hazırlanan kağıt katkıli seramik çamuru, tuğlaların kuruyken birbirine yapışmasına olanak vermesi yanında, verdiği pişirim öncesi mukavemet ile hazırlanan tuğlaların heykelin yapılacağı yere güvenli bir şekilde taşınmasına ve tuğlaların montajında daha rahat çalışmaya olanak verecektir. Bir diğer avantajıda gözenekli bir yapı oluşturarak termal şok karşısında, hazırlanan çamurun daha dirençli olmasını sağlamasıdır. Hazırlanan çamurun içine yüzde beş oranında kum ilavesi de yaparak küçülmeyi azaltmaya gayret edilmiştir.

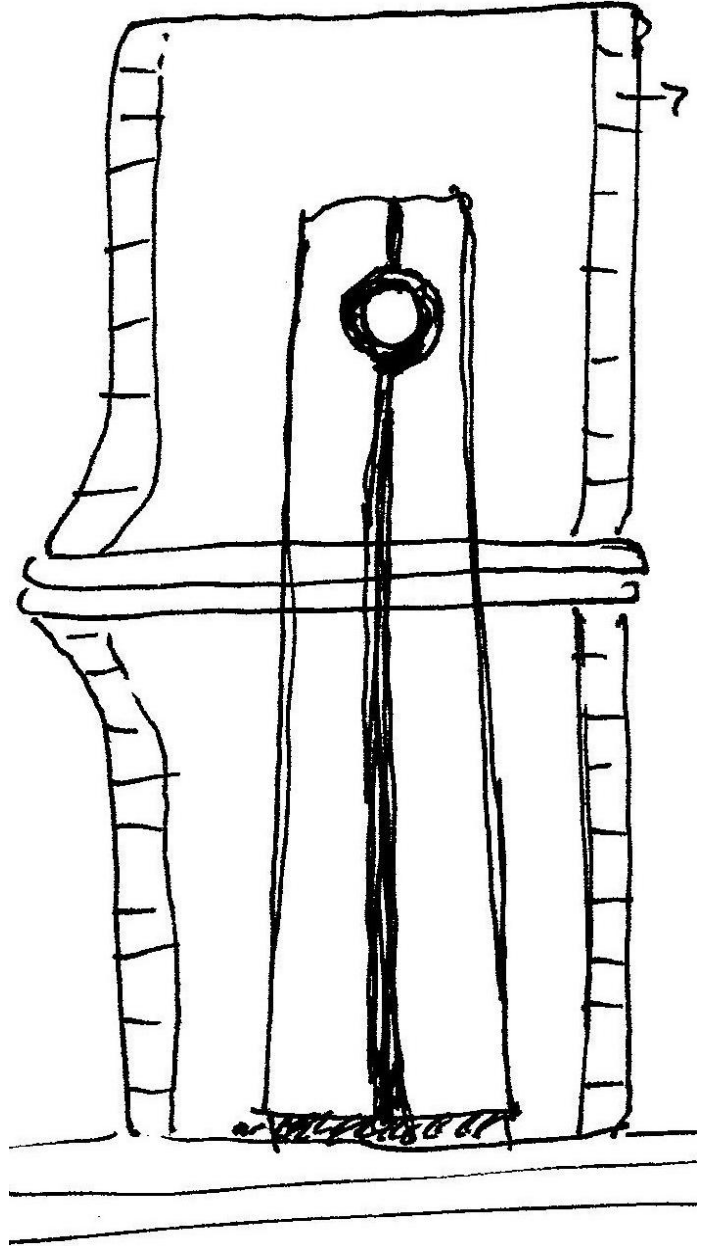
3.1.1.3. Fırın Heykeli Oluşturacak Birimlerin ve İçinde Pişirilecek Heykelin Hazırlanması

Hazırlanan kağıt katkıli seramik çamurunun kalıplara basılması ve aralarına destek plakalarının koyulup üzerindeki deliklerin açılmasıyla iki farklı boyda tuğla hazırlanmıştır. Mevcut tuğlaların üzerine çamur eklemek ve çıkarmak suretiyle heykelin emzik kısmı, ağız kenarındaki bant, kulpları tutan destekler ve kulplar da el ile şekillendirilmiştir. Fırın heykelin tamamı için yaklaşık üç yüz elli ile dört yüz kilo arasında hazırlanmış çamur kullanılmıştır.

Fotoğraf 83 - 85 Kalıplara basılarak hazırlanmış tuğlalar, elde şekillendirilmiş emzik ve kulp

Fırın heykeli oluşturan birimlerin yanında, fırın heykelin içinde pişirilmesi planlanan heykel de hazırlanan kağıt katkılı beyaz şamotlu seramik çamuruyla hazırlanmıştır. Yaklaşık yüz seksen beş santimetre yüksekliğinde, kırk santimetre derinlik ve genişlikteki heykel sekiz ana parça ve onları birbirine bağlayan dört küçük parçadan oluşmaktadır.

Fotoğraf 86 Fırın heykelin içinde pişirilecek heykel

Şekil 4 Fırın heykelin içinde pişirilecek heykelin eskiz

3.1.1.4. Fırın Heykel Taslar' ın Kurulması

Birimlerden yani tuğlalardan oluşan heykelin pişirilmek üzere kurulma aşamasına geçilmesinden önce, Fırın Heykel Taslar' ın, pişirilmesine uygun bir yer aranmış ve açık havada yapılacak pişirim için Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi bahçesinde bir alan seçilmiştir. Alan seçiminde, pişirim esnasında çıkabilecek aksilikler düşünülerek pişirime uygun bir alan olmasının yanında, izleyicilerin pişirimi rahat izleyebilecekleri bir alan olması da göz önüne alınmıştır. Açık hava etkinliği olarak düşünülen fırın heykel pişirimi, fırın heykelin kurulması, üzerinin elyafla sarılması ve pişirimin gerçekleştirilip, son aşamada ise, akşam karanlığında izleyiciler önünde heykelin üzerinin açılmasıyla tamamlanacak olan sürecin, üç gün içinde gerçekleştirilmesi planlanmıştır.

3.1.1.4.1. Birinci Gün

Fırın yapımında kullanılacak bütün malzemenin alana taşınmasından sonra, ilk olarak fırın heykelin ateşlik kısmını oluşturacak tabanın hazırlanmasına başlanmıştır. Tabanın kumla tesviye edilmesinden sonra, tabanı yerden biraz yükseltmek üzere bir sıra beton yer döşemesi taşı dizilmiştir. Bu ilk sıranın üzeri üç sıra fırın tuğlası dizilerek fırının üzerine kurulacağı taban, ateşlik kısmı yapılmıştır. Ateşliğin yapımında kullanılan tuğlalar birbirine yapıştırılmamıştır, ancak tabanın terazide olması için gereken yerlerde tuğlaların altına çamur koyarak teraziye gelmesi sağlanmıştır. Yapılan heykelin büyüklüğünden dolayı ateşlik yapılırken biri önden bir diğeri arkadan olmak üzere iki ateşlik girişi yapılmıştır. Ateşlik girişi Fotoğraf 89 de görüldüğü gibi, gerektiğinde daraltmak, gerektiğinde daha iyi yanma sağlayacak oksijen girişini arttırmak üzere genişletmek için biraz geniş tutulmuştur.

Ateşliğin, taban kısmın hazırlanmasından sonra, daha önce hazırlanmış tuğlalar dizilmeye başlanmıştır. Pişirim sürecinde oluşacak küçülme sırasında heykelin daha rahat hareket etmesi için heykelin tabanı ile fırın tuğlaları arasında kuvars koyulmuştur. Tuğlaların yapıldığı kağıt katkılı çamurun balçık hali harç gibi kullanılarak, hazırlanan tuğlalar birbirlerine yapıştırılmıştır. Fotoğraf 92 de görüldüğü gibi, birinci sıranın dizilmesinden sonra fırın heykelin içine diğer heykel yerleştirilmiştir. Heykelin, fırın heykelin içine yerleştirilmesinden sonra, hazırlanan tuğlalar balçık ile birbirine yapıştırılarak fırın heykel kurulmaya başlanmıştır. Pişirim

sonrası içindeki heykelin çıkarılmasını kolaylaştırmak amacıyla, her üç sıradan sonra, sıra arasına balçık koyulmayarak tuğlaların birbirine yapışması engellenmiştir. Ayrıca her sıra belirli bir yerinden ikiye ayrılarak fırın heykelin pişirim sonrası sökülmesi kolaylaştırılmaya çalışılmıştır.

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik ve Cam Tasarım Bölümü Öğrencilerinin özverili katkılarıyla da birinci günün sonunda 92,93 ve 94 numaralı fotoğraflarda görüldüğü gibi fırın heykelin yapımı tamamlanmıştır. Kulpları da takılan fırın heykel Taslar' ın, pişirim öncesi son hali Fotoğraf 95 de görüldüğü gibidir.

3.1.1.4.2. İkinci Gün

İkinci günde, fırın heykelin üzeri, 1250 °C ye dayanıklı 720 cm. ye 61 cm. ölçülerinde ve 2,5 cm.kalınlığındaki fırın elyafı ile iki kat kullanılarak sarılmıştır*. Fırın elyafının sarılmasından önce, heykelin kulpları çıkarılarak pişirilmek üzere içine konulmuştur. Elyafın sarkmasını önlemek amacıyla önceden hazırlanan seramik düğmeler kullanılarak seramik elyafı heykele tutturulmuş ve daha sonra elyaf dışarıdan galvaniz tel ile heykelin üzerine sıkıca bağlanmıştır. Fırın heykelin üzeri çember şeklindeki demir bir konstrüksiyonun üzerine elyaf bağlanmasıyla hazırlanmış bir kapak ile kapatılmıştır. Kapak, üzerine koyulan elyaftan yapılmış bir baca ve ısıyı kontrol etmeye yarayan fırın rafından bir baca kapağıyla tamamlanmıştır.

Ortak bir çalışmayla fırın elyafı ile fırın heykelin üzerinin sarılmasından sonra ateşlik girişlerine şalamalar yerleştirilip, tüpler hazırlanmıştır. Fotoğraf 99 da, ikinci gün sonunda pişirim için bütün hazırlıklar bitirilmiş ve üçüncü gün sabahı yakılmaya hazır olan fırın heykelin üzeri seramik elyafı ile sarılmış son hali görülmektedir.

* Fırın elyafları yapısı gereği sağlığa zararlıdır. Vücutta alerji yaratmanın yanında tozunun solunması halinde akciğerlere ölümcül olabilecek zararlar verebilir. Bu nedenle kullanıldığı tüm aşamalarda eldiven ve maske kullanılarak çalışılmalıdır.

Fotoğraf 87 - 89 Sırasıyla, Fırın heykelin üzerine kurulacağı taban, yani ateşlik ve ateşliğin girişi.

Fotoğraf 90, 91 Sırasıyla, fırın heykelin ilk sırasının dizilmesi ve içinde pişirilecek heykelin yerleştirilmesi.

Fotoğraf 92 - 94 Sırasıyla, fırın heykelin içinde pişirilecek heykelin tamamlanmış hali ve fırın heykel Taslar' ın kurulması.

Fotoğraf 95 Fırın Heykel Taslar' ın pişirim öncesi kurgusu tamamlanmış hali.

Fotoğraf 96 - 99 Sırasıyla, fırın heykelin, seramik elyafla sarılarak pişirime hazırlanması ve şalamaların ateşliklere koyulması.

3.1.2. Fırın Heykel Tasların Pişirilmesi

Bir gün önce pişirime hazırlanan fırın heykel, üçüncü günün sabahında pişirilmeye başlanmıştır. Pişirime iki taraftaki şalamaların aynı anda yakılmasıyla başlanmıştır. Yakıt olarak, pişirimin yapıldığı ortamın odunlu pişirime uygun olmamasından dolayı gazlı pişirim yapılmış ve bunun için de yaklaşık 3 adet 12 litrelik tüp harcanmıştır.

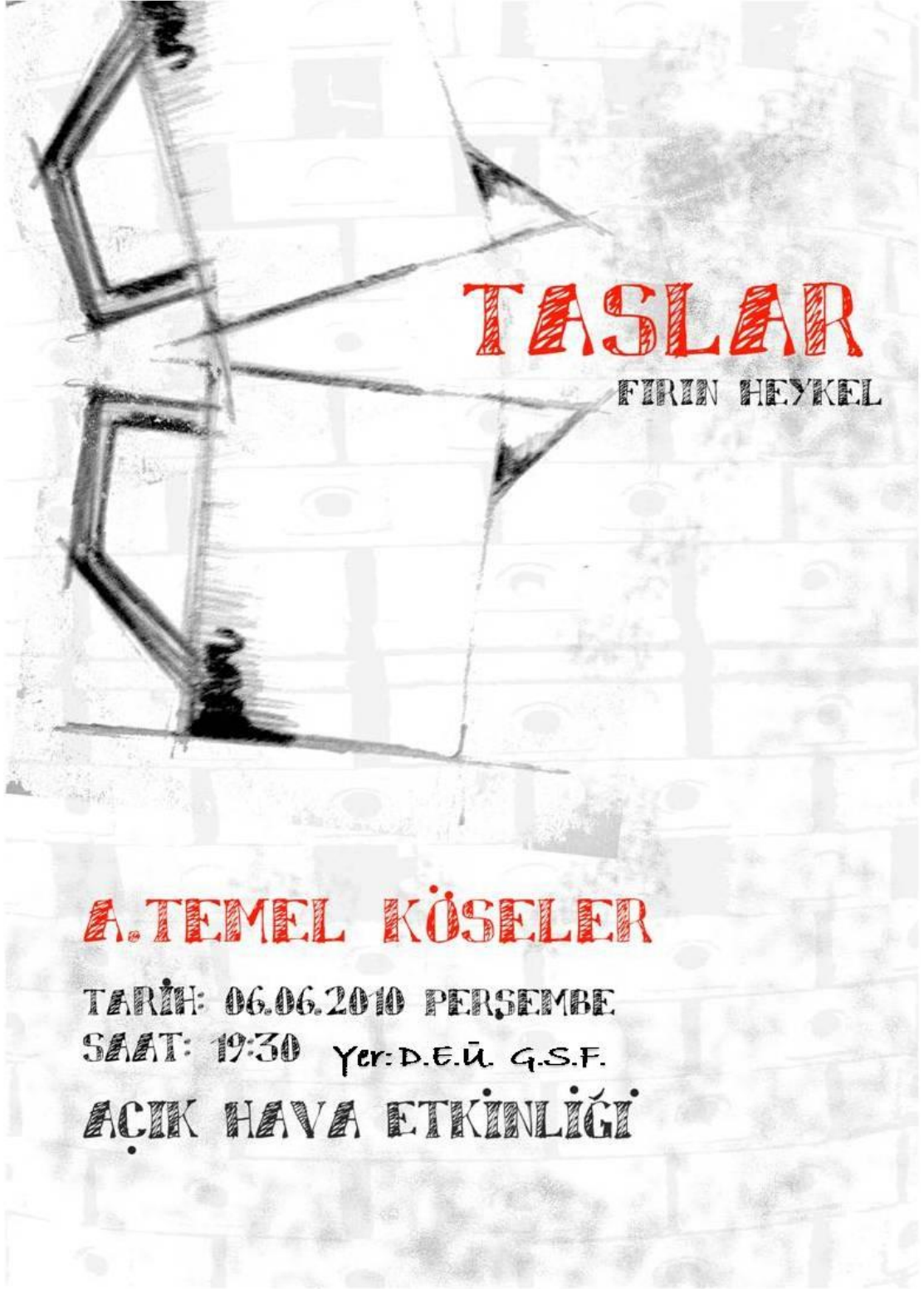
Sabahın erken saatlerinde, yaklaşık saat yedi de başlayan pişirim, seramik bünyenin yüksek derecelere çıkmadan önce iyice ısınması amacıyla sıcaklığı çok yavaş olarak artırarak ve aralarda yalnızca mevcut sıcaklığı koruyarak sürdürülmüştür. Pişirimin bitip, fırın heykelin üzerinin akşam karanlığında açılması saat yirmibir otuzu bulmuştur. Yaklaşık ondört buçuk saati bulan pişirim süresinin ilk beş saatinde 250 °C dereceye ulaşılmış, sonraki 4 saat içinde 500 °C çıkmıştır. Daha sonra sıcaklık her bir saatte yaklaşık 100 °C derece artırılarak önceden planlandığı gibi 1000 °C dereceye ulaşılmıştır. Fırın içindeki sıcaklığın ateş bölgesinde 1050 °C dereceye ulaşmasına karşın, fırının yapısı , büyüklüğü ve içinin doluluğu gibi nedenlerle sıcaklığın homojen dağılmadığı bazı bölgelerinde daha düşük olduğu, bunun yanında fırın heykel içindeki en düşük sıcaklığın 950 °C dereceden daha az olmadığı da gözlemlenmiştir.

Bir hafta önceden açık hava etkinliği olarak duyurulan fırın heykel Taslar' ın pişirimi, başta seramik bölümü öğrencileri olmak üzere, fakültenin diğer bölümlerinden öğrencilerin ve fakülte dışından birçok ilgili izleyicinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Sergi salonlarında üretiminin hiç bir aşamasını görmedikleri seramik heykelleri izlemeye alışkın olan izleyiciler burada seramik heykelin pişirim aşamasını da izlemişlerdir. Geleneksel seramik pişiriminde fırın içinde pişen seramik heykelin pişirim esnasındaki halini görmeyip, pişirimin bitip fırının soğumasından sonraki halini görmek mümkündür. Ancak etkinliğe katılan izleyiciler, pişirimin en üst sıcaklığında olduğu ve artık pişirimin tamamlandığı anda, üzerindeki seramik elyafın açılmasıyla, adeta fırın kapağının açılmasıyla, parlak sarı kor halindeki heykeli görme fırsatını elde etmişlerdir. Daha önce böyle bir deneyimi yaşamamış olan izleyiciler, ortaya çıkan atmosferin coşkusunu yaşarken aynı zamanda, ancak piştikten sonra seramik diyebileceğimiz seramik heykelin adeta doğuşuna tanıklık etmişlerdir.

Açıldığında, gecenin karanlığında parlak sarı renkte ışıldayan fırın heykel Taslar, soğumayla birlikte önce kızıl sonra kırmızı renge bürünüp daha sonra gecenin karanlığında yok olmaya başlamıştır. Fırın heykelin soğumayla ışığının sönüp gittiği, etkisinin geçtiği anda üzerine talaş atılmış, aniden alev alan talaşın yanarken yarattığı etki izleyiciler üzerinde yeniden coşku yaratmıştır. Üzerinde yanan talaşlarla birlikte adeta ateşten heykel görüntüsü veren heykel üzerine talaş atarak bu etkinin biraz daha sürmesi için izleyicilerde teşvik edilmiş onlarda talaş atmaya katılmıştır. Gösterinin sonunda gerekli önlemler alınarak fırın heykel soğumaya bırakılmıştır.

Pişirimin ertesi günü pişen kulpların takılmasıyla fırın heykel, birkaç günlüğüne izlenmeye bırakılmıştır. Bu tez çalışması çerçevesinde yapılacak olan bir diğer fırın heykel 554 'ün pişirimi için yapılan ikinci açık hava etkinliğini izlemeye gelen izleyiciler önünde fırın heykel Taslar sökülüştür. Kendi kendisinin fırını olmanın yanında içindeki heykelin de fırını olan Tasların, izleyicilerinde yardımıyla sökülmesinden sonra içinden diğer heykel çıkmıştır. Başından sonuna kadar video çekimi ile belgelenen fırın heykel Tasların pişirim aşamaları, pişirim sonrası hali ve sökülmesi, 101 den 116 ya kadar olan fotoğraflarda gösterilmiştir.

Fırın Heykel Taslar Projesi ile büyük boyutlu seramik heykel yapmak yanında seramiğin yapım sürecinde en önemli aşama olan ve her seramikçinin sabırsızlıkla beklediği pişirim aşaması, geleneksel yöntemin dışında bir yöntemle izleyiciler için bir gösteriye çevrilmiştir. Düzenlenen bu gösteriyle izleyici sanat eserinin üretim süreci içine çekilerek daha aktif hale getirilmeye çalışılmıştır.

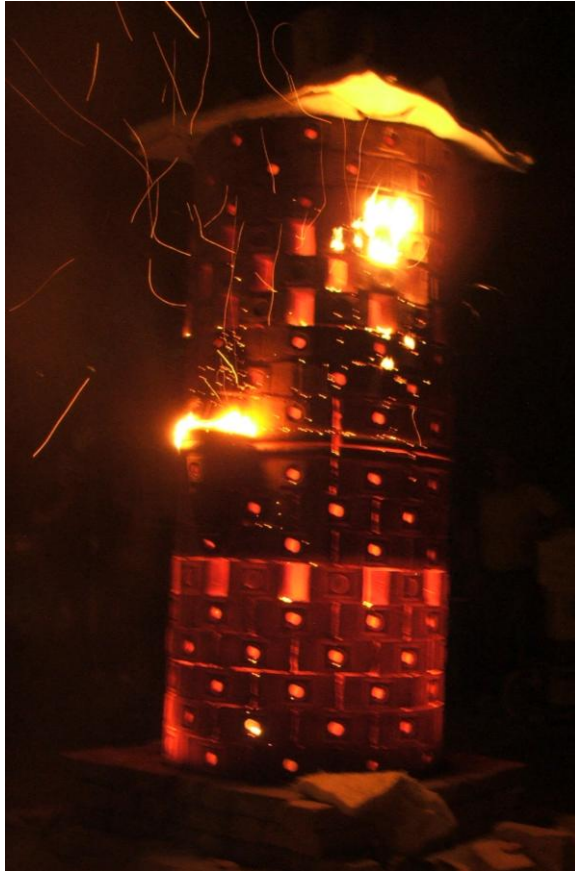
Fotoğraf 100 Fırın Heykel Taslar' ın afişi

Fotoğraf 101 – 103 Sırasıyla, sabahın erken saatlerinde başlayan Fırın Heykel Taslar' ın pişirimi gün boyu kontrollü olarak akşam saatlerine kadar devam ediyor, ateşlik ve bacadaki parlak sarı alev pişirimin sonuna geldiğinin işareti.

Fotoğraf 104 -105 Fırın Heykel Taslar' ın üzerindeki elyafın açılması

Fotoğraf 106 - 108 Üzerindeki fırın elyafı açılmış Fırın heykel "Taslar"

Fotoğraf 109 Üzerindeki seramik elyaf açılmış Fırın heykel "Taslar"

Fotoğraf 110 Fırın Heykel Taslar' ın üzerine talaş atılıyor.

Fotoğraf 111 Taslar, pişirim sonrası, yaklaşık Yükseklik : 2 m. Çap : 90 cm.

Fotoğraf 112 - 115 Fırın Heykelin Taslar' ın pişirim sonrası içindeki heykelin çıkarılması için sökülmesi.

Fotoğraf 116 Fırın Heykel Taslar' ın pişirim sonrası sökülmesi ile ortaya çıkan içindeki heykel. Taslar kendi kendinin fırını olmanın yanında bu heykelin de fırını oldu.

3.2. Fırın Heykel, 554

554, İzmir Büyük Şehir Belediyesine ait Halkapınar Metro ile Narlıdere arasında hizmet veren belediye otobüslerinin hat numarasıdır. Narlıdere yönüne giden çok sayıdaki yolcu yanında, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesine giden öğrenci ve çalışanlarının da en çok kullandığı otobüslerden birisi olması nedeniyle bu hat numarası seçilmiştir.

Toplu taşıma araçları, özellikle belediye otobüsleri, her gün belirli bir zamanını bu otobüslerde geçiren insanların yaşamında farkında olunsun veya olunmasın önemli bir yer tutmaktadır. Belki varlığında değilde yokluğunda yani geç kaldığında, gelmediğinde veya arıza yaptığında daha çok fark edilirler. Belediye otobüsü, yaşamımızın içinde olupta fark etmediğimiz otobüs kartı dolduran görevliden işyerlerinin güvenlik görevlilerine, simit aldığımız simitçiden çaycıya, marketteki reyon görevlisinden temizlik görevlilerine kadar aslında çok farkında olmadığımız ancak yaşamızın belirli anlarını dolduran insanların simgeleşmiş hali gibi düşünülmüş ve bu nedenle fırın heykel olarak belediye otobüsü seçilmiştir.

Her gün, ailesinden birini, bir yakınını, dostunu, arkadaşını ziyarete giden, hastahaneye, okula, işyerine, iş görüşmesine, alışverişe, gezmeye giden binlerce onbinlerce insan, farklı amaçlarla da olsa ortak bir yöne ortak bir yoldan aynı otobüse binerek gitmektedir başka bir deyişle, yaşamlarının belli bir anını beraber geçirmektedir. Bu birlikte geçirilen anların ev sahipliğini de belediye otobüsü üstlenmektedir. Belediye otobüsünün işte bu özelliği fırın heykel olarak belediye otobüsünün seçilmesinin bir başka nedeni olmuştur. Fırın heykellerin, aynı zamanda birden fazla seramikçinin, sanatçının ortak çalışmasına hatta bazı durumlarda izleyicilerinde bu ortak çalışmalara katkıda bulunmasına olanak verdiği düşünülürse bu birlikteliğe anlamca da en uygun formlardan birinin belediye otobüsü olduğu düşünülmüştür. Bu nedenle, Fırın Heykel 554' ün, bu projede ortak bir çalışmaya ev sahipliği yapması tasarlanmıştır.

3.2.1. Eskizler ve Ön Çalışmalar

Fırın Heykel 554, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü öğrencilerinin ortak çalışma yapabilecekleri bir proje olarak düşünülmüştür. İlk önce otobüs biçiminde fırın heykel eskizleri yapılmış daha sonra projenin amacı ve yapılan eskizler, gönüllü olarak birlikte çalışacak öğrencilere sunulmuş ve onların da düşünceleri alınmıştır.

OTOBÜS = YAŞAMIN İÇİNDE
HİZMET SUNAN
FARK EDİLMİYEN
HİZMET VEREMEDİĞİNDE PARKEDİLEN

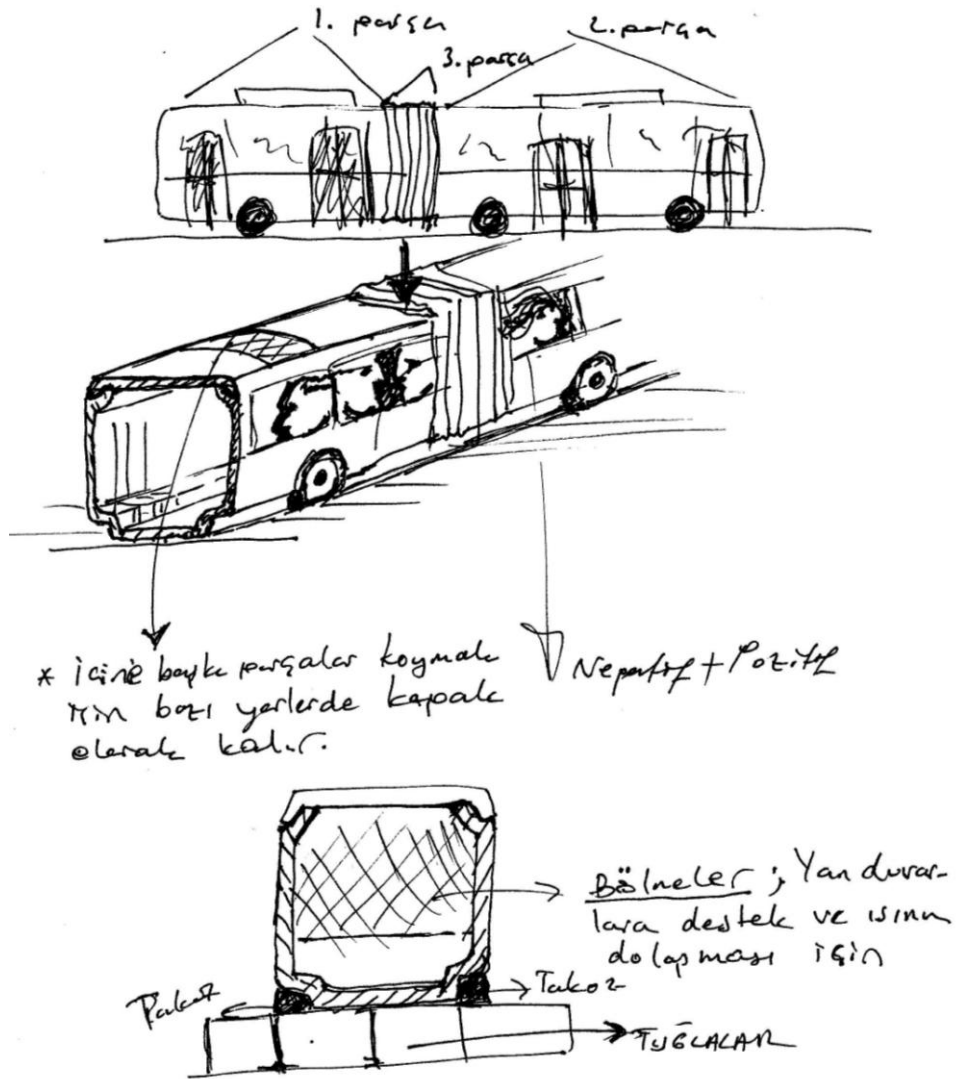

OTOBÜS = ŞÖFÖR,
KENTKART DOLDURAN
GÖREVLİ,
GÜVENLİK GÖREVLİSİ,
ÇATCI,
EKMEKÇİ,
GEVREKÇİ,
KASİYER KIZ,
TEMİZLİK GÖREVLİSİ,
SEKRETER,

TRAFİK POLİSİ, OTOBÜSTE YER VEREN
OTOBÜSTE YER VERMEYEN, OTOBÜSE BİYMEN
OTOBÜSTEN İNEN, DURAKTA BEKLEYEN
OTOBÜSÜ KAŞIRAN - - - - -

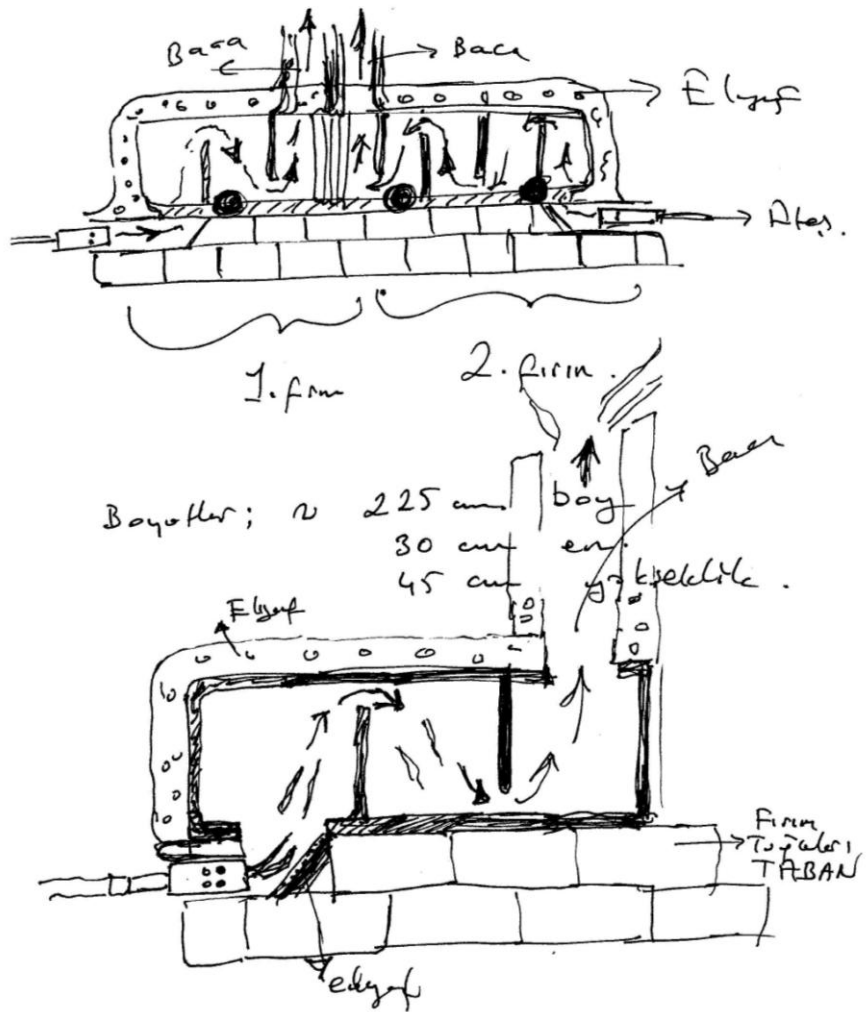
Şekil 5 Fırın Heykel 554 eskiz 1

Uzunluğu 225 cm. yüksekliği 50 cm. ve genişliği 35 cm. olarak düşünülen Fırın Heykel 554, eskizlerde de görüldüğü gibi, körük kısmından bölünmüş, n ve arka altında ateşlik girişi ve kendi bacaları olan iki küçük fırından oluşması planlanmıştır. Otobüs, ateşlik girişleri olan fırın tuğlalarından bir taban üzerine oturacak ve ateşlik girişinden giren alev, bölmeleri olan fırın içinde dolaşıp bacadan çıkacaktır. Fırın içindeki bölmeler, alevin fırın içinden doğrudan dışarı çıkmayıp dolaşarak çıkmasını sağlamasının yanında yan duvarları da tutmak üzere destek görevi görmesi için planlanmıştır. Fırın heykelin yapılmasından sonra, içerisine belediye otobüsünün yolcuları olan öğrencilerin portrelerinin basıldığı seramik plakalar doldurularak fırın heykelle birlikte pişirilecektir.

şekil 6 Fırın Heykel 554 eskiz 2

Birkaç gün içinde şekillendirilip pişirilmesi düşünülen fırın heykelin, dışarıda güneş altında çalışılacak olmasından, dolayı çok hızlı kuruyacağı ve bunun çatlamalara neden olacağı öngörülerek bu fırın heykelin de paperclay yani kağıt katkılı seramik çamurundan yapılmasına karar verilmiştir. Kağıt katkılı çamurun çalışma anında verdiği kolaylığın yanında termal şokla karşılamak için fırın heykelin direncinin de artmasına katkıda bulunacağı düşünülmüştür. Bu doğrultuda yaklaşık 200 kilogram şamotlu beyaz çamurdan yüzde onbeş kağıt hamuru katkısıyla çamur hazırlanmıştır.

! Fırın içinde yolların [öprenciler] perçinlerinin olduğu plakaları pişir → [Plakaları öprenciler kendileri hazırlar] "transfer baskısı beraber geç!"

Şekil 7 Fırın Heykel 554 eskiz 3

3.2.2. Fırın Heykel 554' ün Şekillendirilmesi

Fırın Heykel 554' ün şekillendirilmesine geçilmesinden önce, Tıpkı Fırın Heykel Taslarda olduğu gibi, pişirilmesine uygun bir yer aranmış ve açık havada yapılacak pişirim için Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Bahçesinde bir alan seçilmiş, alan seçiminde de pişirime uygun bir alan olmasının yanında, izleyicilerin pişirimi rahat izleyebilecekleri bir alan olması göz önüne alınmıştır. Açık hava etkinliği olarak düşünülen Fırın Heykel 554' ün pişirimi, fırın heykelin kurulması, içine koyulacak seramik plakaların öğrencilerle birlikte hazırlanıp fırın içine yerleştirilmesi, üzerinin elyafla sarılması ve pişirimin gerçekleştirilip, son aşaması, akşam karanlığında izleyiciler önünde heykelin üzerinin açılmasıyla gerçekleştirilecek olan sürecin, dört gün içinde gerçekleştirilmesi planlanmıştır.

3.2.2.1. Birinci Gün

Birinci günde, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü Öğrencilerinin gönüllü katılımıyla, Fırın Heykel 554 projesini gerçekleştirmek üzere çalışmalar başlamıştır. Fırın yapımında kullanılacak fırın tuğlası, hazırlanan seramik çamuru gibi malzemelerin alana taşınmasından sonra, ilk olarak fırın heykelin ateşlik kısmını oluşturacak tabanın hazırlanmasına başlanmıştır. Tabanın kumla tesfiye edilmesinden sonra, tabanı yerden biraz yükseltmek üzere bir sıra beton taş yer kaplaması dizilmiştir. Bu ilk sıranın üzeri iki sıra fırın tuğlası dizilerek fırının üzerine kurulacağı taban, yapılmıştır. Tabanın yapımında kullanılan tuğlalar birbirine yapıştırılmamıştır, ancak tabanın terazide olması için gereken yerlerde tuğlaların altına çamur koyarak teraziye gelmesi sağlanmıştır. Fırın heykel iki küçük fırından oluşacağı için, biri ön altta bir diğeri arka altta olmak üzere iki ateşlik girişi yapılmıştır. Pişirim esnasında oluşan küçülmede heykelin daha rahat hareket etmesi için heykelin tabanı ile fırın tuğlaları arasına kuvars koyulmuştur.

Tabanın hazırlanması sırasında, önceden açılan iki santimetre kalınlığındaki seramik plakalar, kullanıma daha uygun hale gelmesi için, üzerleri açılarak sertleşmek üzere güneşe bırakılmıştır. Tabanın hazırlanmasıyla da fırın heykelin şekillendirmesine başlanmıştır. 117 den 122 ye kadar olan fotoğraflarda görüldüğü gibi fırın tuğlalarından taban üzerine, otobüsün genel biçimi ve içindeki odacıklar

şekillendirilmiştir. Birinci günün sonunda, şekillendirilen fırın heykel, kurumasını engellemek amacıyla nemli bezlerle sarılıp üzeri bir naylon örtüyle örtülmüştür.

3.2.2.2. İkinci Gün

İkinci günde, ilk gün sonunda genel olarak biçimlendirilmiş olan fırın heykelin pencereler, kapılar, körük ve tekerlekler gibi detaylarının şekillendirilmesine öğrencilerle beraber devam edilmiştir. Otobüsün üzeri, içine koyulacak seramik plakaların yerleştirilebilmesi için kapaklar halinde yapılmıştır. Çamurun eklenmesi ve çıkarılması ile şekillendirilen yüzeyde, pişirim sonunda heykelin üzeri açıldığında ortaya çıkacak ateş efektlerini arttırmak üzere delikler açılmış ve yüzeye çizilen silüet halindeki portreler kazınmıştır.

İkinci günün sonunda, oluşan çatlakları kapatılıp, eksileri tamamlanan ve son rötuşları yapılan Fırın Heykel 554' ün yüzeyi düzeltilerek şekillendirme sona ermiştir. Şekillendirilmesi sona eren fırın heykel, yüzeyi astarla renklendirilmek üzere kurumaya bırakılmıştır. Fırın heykelin üzeri, kurumasını engellemeyecek, ancak hızlı kuruyup çatlamasını da önleyecek biçimde bez örtüyle sarılmıştır.

3.2.2.3. Üçüncü Gün

Üçüncü günde, Fırın Heykel 554' ün yüzeyi bir grup öğrenci tarafından astarla renklendirilerek Fotoğraf 142 de görülen pişirim öncesi son haline getirilmiştir. Bir diğer grupta öğrencilerin bir kısmı yaklaşık onbeşe onbeş boyutlarında plakalar açarak transfer baskıya hazırlık yaparken, öğrencilerin diğer kısmı ise arkadaşlarının ve kendilerinin çektikleri fotoğrafları bilgisayar ortamında transfer baskıya uygun hale getirip çıktı olarak hazırlık yapmıştır. Bütün bu hazırlıkların sonunda bir araya gelen öğrencilere seramik üzerine baskı yapmak için oldukça kolay bir yöntem olan, transfer baskı yöntemi anlatılmıştır. Bu yöntemle yeni açılan plastik haldeki seramik plakalar üzerine, negatif baskısı alınmış ve baskıdaki mürekkepsiz kısımlarına hazırlanan sır altı boya emdirilmiş portreler transfer edilmiştir.

Seramik üzerine yapılan transfer baskı çalışmaları ve sonuçları 132 ile 137 numaralı fotoğraflarda görülmektedir. Portrelerin transfer yöntemiyle seramik plakalara aktarılmasından sonra, sır altı boyanın sabitlenmesi için, plakaların

üzerlerine 1000 °C lik şeffaf sır uygulanmıştır. Bütün bu hazırlıklardan sonra, hem seramik plakalar hem de fırın heykel kuruması için gece boyunca üzeri kapatılmadan, açık havada bırakılmıştır.

3.2.3. Fırın Heykel 554' ün Pişirilmesi

Dördüncü günün sabahında, gece boyunca kurumuş olan plakalar fırın heykelin içine yerleştirilerek kapakları kapatılmıştır. Herşeyin tamamlanmasından sonra, fırın heykelin üzeri, 1250 °C dereceye dayanıklı, 720 cm. ye 61 cm. ölçülerinde ve 2,5 cm. kalınlığındaki seramik elyafı ile iki kat olarak sarılmış ve elyafın sarkmasını önlemek amacıyla da galvaniz telle bağlanmıştır. Seramik elyafının sarılmasından sonra, seramik elyafından yapılmış birer baca takılarak fırın heykel pişirime hazır hale getirilmiştir. Gazlı pişirim yapılacağı için ateşlik girişlerine şalamalar yerleştirip, tüpler bağlanarak fırın heykel pişirime hazırlanmıştır.

Bu pişirimde, fırın heykelin boyutlarından yola çıkılarak yaklaşık dokuz saatlik sürenin pişirime yeteceği öngörülmüştür. Dolayısıyla akşam karanlığında pişirimin bitirilip, fırın heykelin üzerindeki elyafın açılacağı göz önüne alınarak saat oniki de pişirime başlanmıştır. Pişirimin ilk saatlerinde heykelin kuruması ve bünyenin ısınabilmesi için sıcaklık çok yavaş artırılmıştır. Burada fırın heykelin biçimi her ne kadar tek bir parçaymış gibi gözüksede, iki farklı fırın olduğu için, iki fırının eşit sıcaklıkta yükselmesine dikkat edilmiştir. İlk üç saatte 250 °C dereceye çıkmış sonraki 6 saat süresince saatte yaklaşık 125 °C derece yükseltilecek akşam karanlığında yaklaşık 1000 - 1050 °C dereceye ulaşılmıştır.

Fırın Heykel Taslar gibi, bir hafta önceden açık hava etkinliği olarak duyurulan Fırın Heykel 554' ün pişirimi, başta seramik bölümü öğrencileri olmak üzere, birçok ilgili izleyicinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Fırın Heykel 554' ün üzerindeki elyafın açılmasıyla, içindeki ateşin parlak sarı rengi, gece karanlığında belirgin bir halde ortaya çıkmıştır. Sıcaklığın etkisiyle ateş topu halindeki fırın heykel üzerindeki kazınmış bütün ayrıntılar rahatlıkla görünür hale gelmiştir. Etkinliğe katılan izleyiciler, ortaya çıkan atmosfer karşısında coşkusunu ve heyecanını açık bir şekilde göstermiştir. Gecenin karanlığında parlayan 554' ün, soğumayla beraber parlaklığının giderek kaybolduğu anlarda, üzerine atılan talaşla, adeta alevlerle içinde, yanan bir heykel görüntüsüyle yeni bir coşku yaratmıştır. İzleyiciler, 554' ün

üzerine talaş atarak yanan heykel görüntüsünün daha uzun bir süre devam etmesini sağlamıştır.

Fırın Heykel Taslar' dan farklı olarak, 554' ün şekillendirilmesinde, en başından itibaren üretiminin için de bulunan öğrenciler, pişirim sonunda üzeri açılan 554 'ü gördükleri anın, kendileri için inanılmaz heyecan verici bir an olduğu belirtmiştir. Bu proje süresince, seramik bölümü öğrencileri henüz ders yılının bitmemesi nedeniyle kendi çalışmalarıyla meşgul olmalarına rağmen, değişik gruplar halinde büyük bir özveri ve arzuyla çalışmalara katılmışlardır. Böyle bir çalışmanın içinde bulunmaktan ve bu çalışmaya katılarak elde ettikleri deneyimden dolayı memnuniyetlerini dile getirmişlerdir. Fırın Heykel 554, projenin başından itibaren hedeflenen, bir araya gelerek birlikte çalışma amacını, gerçek yaşamdaki gibi, fazlasıyla yerine getirmiştir. Bu proje yalnızca seramik üretiminin son aşaması olan pişirimin izleyiciyle paylaşıldığı Fırın Heykel Taslar' dan farklı olarak, üretimin tüm aşamalarının katılımcılarla birlikte ve izleyicilerin önünde gerçekleştirildiği bir çalışma olmuştur.

Pişirimin ertesi günü, Fırın Heykel 554' ün üzerindeki kapaklar açılarak içine pişirilmek üzere konulan seramik plakalar çıkarılmıştır. 154 den 158 a kadar olan fotoğraflarda görüldüğü gibi plakalar üzerindeki baskılar ve sır çok başarılı bir şekilde pişmiştir. Fırın Heykel üzerinde termal şoktan kaynaklanan çatlamlar görülmüştür, ancak bu tür çatlamlar önceden beklenen sonuçlardır. Temal şokların etkisini daha da aza indirmek üzere daha sonra yapılacak denemelerde seramik çamurunun yapısına bir miktar daha fazla, farklı boyutlarda şamot ilavesi yapılabileceği düşünülmektedir.

Fotoğraf 117 - 120 Sırasıyla, fırın heykel 554' ün tabanının hazırlanması ve şekillendirilmeye başlanması aşamaları.

Fotoğraf 121, 122 Sırasıyla, fırın heykel 554' ün genel olarak şekillendirilip birinci gün sonunda üzerinin naylon kapılması.

Fotoğraf 123 - 125 Sırasıyla, ikinci gün heykelin şekillendirilmesinin tamamlanıp yüzeyi üzerine deliklerin açılması ve portrelerin kazınması.

Fotoğraf 126 - 131 Sırasıyla, fırın heykelin yüzeyi astarla renklendiriliyor.

Fotoğraf 132 - 137 Sırasıyla, 554' ün yolcuları olan öğrenciler, fırın heykel içinde pişirmek üzere, önceden açılan seramik plakalar üzerine transfer baskı yöntemi kullanarak kendi portrelerini geçiriyorlar.

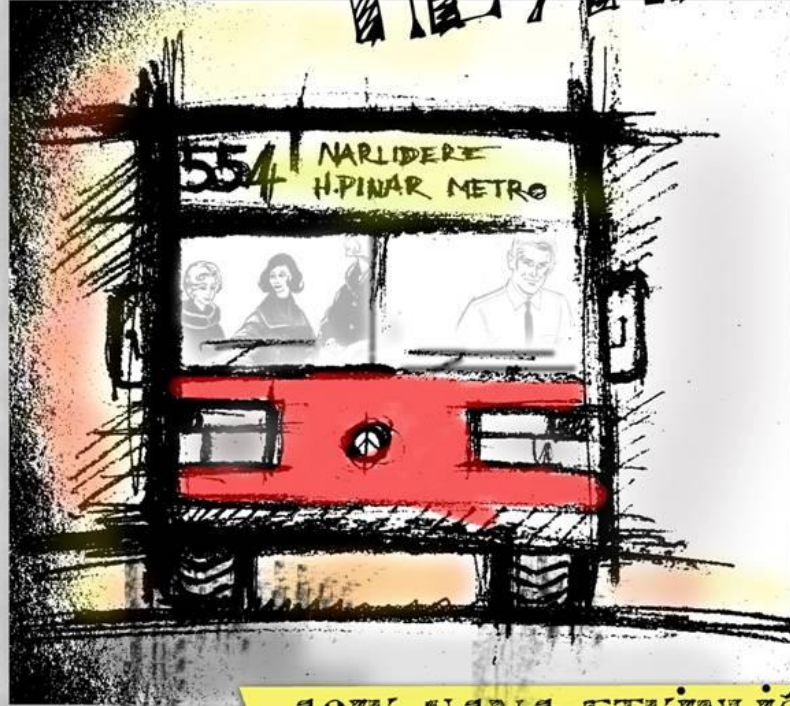

Fotoğraf 138 - 142 Sırasıyla, fırın heykelin seramik plakalarla doldurulup kapaklarının kapatılması ve pişirim öncesi son hali.

Fotoğraf 143 - 145 Sırasıyla, fırın heykelin fırın elyafıyla sarılarak pişirime hazırlanması.

554 FIRIN
HEYKEL

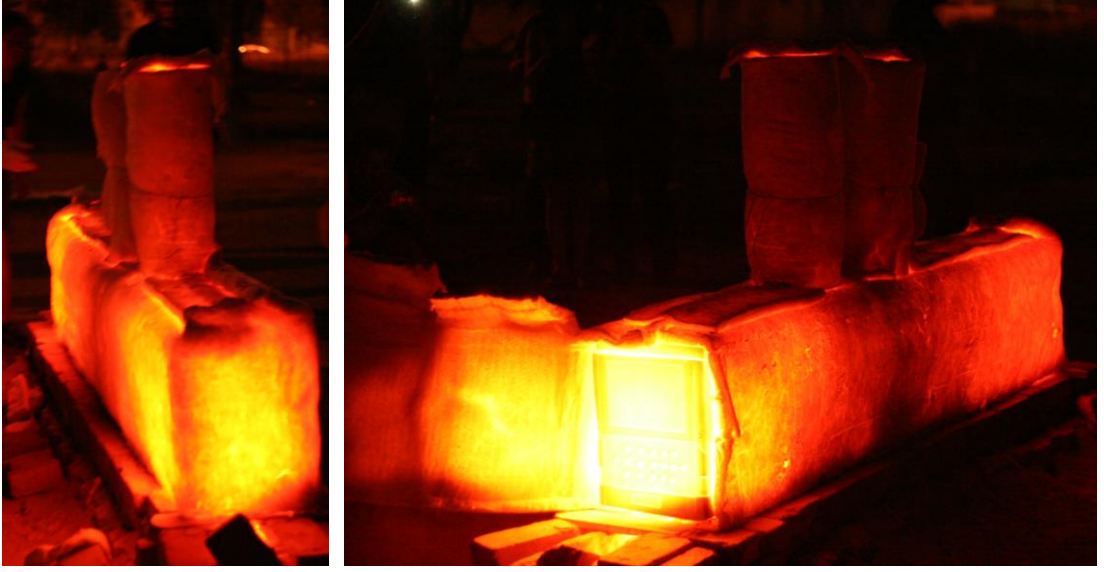

AÇIK HAVA ETKİNLİĞİ

TARİH: 11.06.2010 PAZARTESİ
SAAT: 19.00 - 21.30 YER:DEMLİGSF.

A.TEMEL KÖSELER

Fotoğraf 146 Fırın Heykel 554' ün afişi

Fotoğraf 147 - 149 Fırın Heykel 554 1000 °C de üzerindeki elyaf açılıyor.

Fotoğraf 150, 151 Fırın Heykel 554 1000 °C de üzerindeki elyaf açılmış.

Fotoğraf 152, 153 Sırasıyla, Fırın Heykel 554 1000 °C de üzerindeki elyaf açılmış.

Fotoğraf 154 - 156 Sırasıyla, Pişirim sonrası, henüz fırın heykel içinden çıkarılmamış plakalar, Fırın Heykel 554 ve içinde pişen portreli plakalar.

Fotoğraf 157, 158 Pişirim sonrası, 554 ve içinde pişen portreli plakalar.

SONUÇ

1990' ların başından günümüze dek, yaklaşık yirmi yıldır bazı seramik sanatçılarının fırın heykeller üzerine çalıştığı ve dünyanın bir çok yerinde fırın heykel uygulamaları yaparak, fırın heykel kavramını tanıtip yaygınlaştırdığını görüyoruz. Geleneksel seramik bilgisiyle baktığımızda, bu fırın heykeller oldukları yerde, açık alanda pişirilen büyük boyutlu seramiklerdir. Yapımı geleneksel şekillendirme yöntemleriyle gerçekleşen bu seramik heykellerin geleneksel seramik anlayışından ayrıldığı nokta, şekillendirilen seramik heykelin bir fırın içine yerleştirilip, fırın içinde pişirilmemesi veya etrafına onu çevreleyen bir fırın yapılmamasıdır. Altına yapılan bir ateşlik üzerinde şekillendirilen ve üzeri izalasyon sağlayan bir seramik elyafı ile sarılan seramik heykel, kendi kendinin fırını olur ve içinden geçen ateşle pişer. Bu nedenle seramik heykel aynı zamanda fırındır. Bazı hallerde içine yerleştirilen seramikleri de pişirir. Dolayısıyla fırın heykel adı bu seramikleri tanımlamada en iyi addir.

Seramik heykellerin bir fırına ihtiyaç duyulmadan pişirilmesinin, yani kendi kendilerinin fırını olması özelliğinin yanında pişirim sürecinin izleyicilerle paylaşılması gibi bir eylemi içinde barındırma özelliğine sahiptir. Sanatçısı tarafından önceden hazırlanan bir program dahilinde pişirimin son anı yani pişirimin bitirildiği nokta gece karanlığına denk getirilir. Sıcaklığı maksimum noktada olan fırın heykelin üzerindeki seramik elyafı açılır ve alışılmışın dışında bir görünümle izleyici adeta fırının kapağı açılmış gibi parlak alev halindeki heykelle yüz yüze gelir. Aslında bu bir bakıma pişirimin en üst noktasındaki sıcak seramiklerin fırının içinden çıkartılıp indirgen bir ortama sokulduğu raku tekniğinin farklı bir görüntüsüdür. Fırın yapan sanatçılar da raku tekniğinden yararlanmış, termal şoka karşı fırın heykellerin yapıldığı seramik çamurlarını bu bilgiler ışığında hazırlamışlardır.

Fırın heykeller soğuduktan sonra, bir seramik heykel olarak gösterdiği etkinin yanında, pişirim aşamasında üzerinin açılmasıyla yarattığı olağan üstü atmosfer ve yarattığı coşkuyla, seramik sanatına farklı bir ruh getirmiştir. Bu tez çalışmasının dahilinde yapılan fırın heykel uygulamalarında da, fırın heykelin pişirim aşamasının sonunda üzerindeki elyafın açıldığı ana tanıklık eden seyircilerin, gözlemlenen heyecanları ve tepkileri yanında izleyicilerin olumlu geri bildirimlerinde de bu farklı ruh gözlemlenmiştir.

Fırın heykellerin, izleyicilerde bıraktığı iki farklı etki görülmüştür. Biri üzeri açıldığı anda gecenin karanlığında bir ışık gibi parlarken, diğeri soğuduktan sonra bir seramik heykel olarak görülen etki. Bundan yola çıkarak, fırın heykelin bir yandan başlı başına bir sanat nesnesi olduğunu, bunun yanında sanatsal bir gösterinin, bir eylemin öznesi de olduğu söylenebilir. İzleyici ve sanatçının beraber gerçekleştirdiği fırın heykel gösterileri, sonuç olarak performans sanatı, süreç sanatı, kolektif sanat, kamusal sanat gibi pek çok içerikte görülebilir. Her ne kadar gösteri sonrası fırın heykel, somut bir obje olarak kalsa da, bire bir aynısı bir daha gerçekleştirilemeyecek bu gösteriler yalnızca izleyicilerin hafızalarında kalan birer performanstır.

Yapım süreci başından sonuna kadar izleyicinin önünde gerçekleşen fırın heykeller, süreç sanatı içinde de değerlendirilmiştir. Fırın heykeller kalıcı olabileceği gibi, etkisi altında kaldığı doğa koşulları ve kullanıldığı malzemeye bağlı olarak kalıcı olmayabilir. Jorgen Hansen' in fırın heykellerinde olduğu gibi, bazı fırın heykeller, sanatçısı tarafından bilerek zaman içinde yıkılıp yok olmak üzere yapılır. Bu durumda izleyici yapım sürecinin yanında, fırın heykelin yıkılıp yok olma sürecini de izlemiş olur.

Fırın heykeller sanatsal bir etkinliğin konusu olmasının yanında, bilgilenmek, birbirini dinleyip anlamak ve yeni düşünceler üretmek üzere bilgi ve duyguların alışverişine olanak verir. Fırın heykel uygulamalarının her ikisinde, özellikle Fırın Heykel 554' ün uygulamasında, katılımcıların birbirleriyle olan iletişimine ve karşılıklı paylaşım ve yardımlaşmaya olanak sağladığı, katkıda bulunduğu görülmüştür. Bu sevindirici durum, fırın heykellerle ilgili yapılan araştırmanın amacına ulaştığını göstermesinin yanında isabetli bir seçim olduğunu hissettirmiş ve daha sonra yapılacak benzeri fırın heykel çalışmaları için cesaret ve arzu vermiştir.

Fırın heykel uygulamalarında, sağlık ve güvenliği tehdit edebilecek bazı riskler vardır. Özellikle fırın heykelin üzerine sarılan seramik elyafı, ileride ortaya çıkabilecek ciddi sağlık problemlerine sebep olabilir. Heykelin üzeri sarılırken eldiven ve maske kullanması, pişirim aşamasında da heykelle çok fazla yaklaşılmaması gerekmektedir. Pişirim sürecindeki ateş de bir başka riski oluşturur, bu nedenle pişirim aşamasını izleyen izyicileri fırın heykel arasında güvenli bir alan oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ATAKAN Nancy; **Sanatta Alternatif Arayışlar**, Birinci basım, Karakalem Kitabevi Basım Yayın, İzmir, 2008

GAULT, Rosette; **Paperclay For Ceramic Sculptures**, Clear Light Books, Seattle WA, 1998

LIGHTWOOD, Anne; **Working with Paperclay And Other Additives**, The Crowood Press Ltd. , Ramsbury Malbrough, 2000

OLSEN, L Frederick; **The Kiln Book**, Chilton Book Company Radnor Pennsylvania, 1983

WATKINS, James C& Wandless, Paul Andrew, **Alternative Kilns & Firing Techniques**, SLark Boks, New York, 2004

MAKALELER

BAHTSETZİS Sotorios; “Kamuyu Sınamak: Yunanistan!da Yeni Kamusal Sanat- Güncel Sanatta Kamusal Alan Tartışmaları ”, **İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 193 Santral İstanbul 001**, İstanbul, 2007

BOLAT AYDOĞAN, Kibar Evren; “ **Sanatta Disiplinler Arası Bir Yaklaşım: Performans Sanatı** “, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi ART-E, Isparta, 2008

HAKKERT, Sara; “ **A Burning Tower** “, Ceramics Technical, sayı : 16, 2003,

MCGRATH, Wincent; “ **Sculptures of Jorgen Hansen** “, Ceramics Technical, sayı : 14, 2002,

SHEIKH, Simon; Güncel Sanatta Kamusal Alan Tartışmaları ”, **İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları**, Sayı 193, İstanbul, 2007

ZETTERSTEN; Gerd Bloxham; “ **Fire Sculptures as Prces and Artefact** “, Ceramics Technical, sayı : 20, 2005

İNTERNET KAYNAKLARI

BARNETT, Tom; <http://www.tombarnett.net/mill.html>, erişim; 12.02.2010

HANSEN, Jorgen ; <http://www.firingsculpture.com/cv> , erişim; 12.02.201

HOLE, Nina; http://www.ninahole.com/kiln_sculptures.htm, erişim; 9.11.2009

MATTISON, Steve; <http://www.internationalceramicsfestival.org>, erişim; 9.11.2009

OLSEN, Frederick; <http://www.olsenkilns.com/ceramics.htm>, erişim; 9.11.2009

<http://www.themaking.org.uk/Content/makers/ceramics/html>, erişim; 12.02 2010

ÖZGEÇMİŞ

Ad, Soyad: Ali Temel KÖSELER

Doğum yeri ve yılı: İstanbul - 1964

Yabancı Dil: İngilizce

Eğitim:

Yüksek Lisans:2004, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Seramik Bölümü.

Lisans: 2002, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi , Seramik Bölümü

1989, Dokuz Eylül Üniversitesi, İ.İ.B.F. , Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü.

Lise: 1985 – Karşıyaka Şemikler Lisesi

İş tecrübesi:

2002, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümünde Araştırma görevlisi

1996 – 1998 Heykeltıraş Ekin Erman Atölyesi

1989 – 1996 Turizm sektöründe ön büro şefliği

Mesleki Birlik/Dernek/Kuruluş Üyelikleri:

2004, Türk Seramik Derneği

Alınan Burs ve Ödüller:

2000, İzmir Rotary Kulübü 6.ıncı Altın Testi Seramik Yarışması, 3.cülük ödülü

Yayınları:

Makale, “Paperclay, Kağıt Katkılı Seramik Çamurları “ Anadolu Sanat - Anadolu Ü. G.S.F. Süreli Sanat Ve Kültür Dergisi, sayı: 16 sayfa: 65 – 73, Anadolu Ü. Matbaası ESKİŞEHİR, Kasım 2006